

Leikkipalvelulinjaus Taustaraportti

Helsingin kaupunki / Kaupunkiympäristön toimiala

Kaupunkiympäristön aineistoja 2022:1

Leikkipalvelulinjaus - Taustaraportti

Helsingin kaupunki / Kaupunkiympäristön toimiala

Kannen kuva | Jussi Hellsten / Helsingin kaupungin aineistopankki
Julkaisija | Helsingin kaupunki / Kaupunkiympäristön toimiala
ISBN | 978-952-386-073-5
ISSN | 2489-4257 (verkkojulkaisu)

Sisällys

Johdanto.....	4
Leikkipalvelujen määrittely ja käyttäjät	5
Leikkipalvelujen luokittelu ja ominaisuudet.....	7
A Leikkipuistot	7
B. Leikkipaikat	8
B.1 Alueleikkipaikka	8
B.2 Lähileikkipaikka	9
C. Leikkipalveluverkostoa täydentävät kohteet.....	9
Leikkipuistojen ja leikki- paikkojen erikoistuminen.....	11
Teemaleikkipuistot ja -paikat.....	11
Erikoistason esteettömät leikkipuistot ja -paikat	11
Leikkipalvelujen laatua ohjaavat periaatteet ja arvot.....	12
Yleinen ja yksityinen käyttö.....	12
Kaupunkikuva ja maisema.....	12
Turvallisuus.....	12
Käyttäjien monimuotoisuus.....	13
Lasten kehityksen tukeminen.....	13
Leikkipalvelujen ilmasto- ja ympäristövastuu.....	14
Leikkipalvelut ja luonto	14
Leikkipalveluverkosto	15
Leikkipalveluverkoston nykytila ja tavoiteverkko.....	15
Leikkipalveluverkoston kehittämistarpeet	16
Verkostotarkastelun menetelmä ja käytetyt aineistot.....	17
Leikkipalveluiden suunnittelu.....	18
Suunnitteluprosessi	18
Verkoston kunnostuksen periaatteet.....	18
Leikkipaikan tai -puiston poistaminen tai siirtäminen	19
Jatkotyötarpeet	20
Lähdeluettelo.....	21
Liite 1 Vastuunjako kaupungin sisällä	
Liite 2 Helsingin leikkipalveluverkoston tavoitetila, paikkatietoanalyysit karttoina	
Liite 3 Leikkipalveluiden järjestämisen periaatteet, KYLK 24.1.2023	

Johdanto

Leikkipalvelulinjauksen tarkoituksena on määrittää Helsingin kaupunkiympäristön toimialan tarjoamat ulkotilojen leikkipalvelut ja turvata leikkipalveluiden palveluverkoston riittävyys, tarjonnan tasapuolisuus sekä avoimuus. Tavoitteena ovat turvalliset, esteettömät ja hyvin saavutettavat leikkipalvelut kaikkialla Helsingissä. Linjauksessa määritetään leikkipaikkojen ja leikkipuistojen ulkoalueiden hierarkia ja verkostolliset tavoitteet sekä leikkipalvelujen tarjonnan vastuut yhteistyötahojen välillä. Linjauksen yhteydessä on kuvattu nykyinen leikkipalveluverkosto sekä määritetty verkoston alueelliset kehittämistarpeet. Valaistus määritellään tarkemmin Helsingin ulkovaistuksen suunnitteluohjeessa ja käytettävät valaisinkalusteet Helsingin kaupunkitilaohjeessa.

Leikkipalvelulinjaus on suunnattu kaupungin viranomaisille, päättäjille ja leikkipalveluja tarjoaville eri tahoille, mutta myös palveluja käyttäville kaupunkilaisille. Linjaus toimii päätöksenteon ja verkoston kehitystyön tukena.

Leikkipalvelulinjaus on valmisteltu Helsingin kaupunkiympäristön toimialan kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelun koolle kutsumassa työryhmässä, jossa työskentelyyn ovat osallistuneet Helsingin kaupungilta

Kaupunkiympäristö

Maria Hyövälti, pj	Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelu
Aino Leskinen	Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelu
Jyrki Ulvila	Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelu
Petra Rantalainen	Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelu
Kaisa Koskinen	Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelu
Ritva Keko	Yleiset alueet, omaisuudenhallinta

Kasvatus ja koulutus

Hanna Linna	Varhaiskasvatus ja esiopetus, koululaisten iltapäivätoiminta
Viivi Snellman	Tilapalvelut, palveluverkko
Carola Harju	Tilapalvelut, palveluverkko

Kulttuuri ja vapaa-aika

Minna Paajanen	Liikunta
Pekka Jyrkiäinen	Talous- ja suunnittelupalvelut

Leikkipalvelulinjauksen ja siihen liittyvän taustamateriaalin laatimisen yhteydessä on järjestetty kahdeksan ryhmähaastattelua, joihin on osallistunut Helsingin kaupungin esteettömyyden, liikunnan, maankäytön suunnittelun, kasvatuksen ja koulutuksen, palveluiden ja lupien, kunnossapidon sekä puistojen ja viheralueiden suunnittelun asiantuntijoita.

Leikkipalvelulinjaus pohjautuu tähän taustaraporttiin. Leikkipalvelulinjaus on toistaiseksi voimassa ja leikkipalveluverkostoa päivitetään 4 vuoden välein. Linjauksen laadinnan yhteydessä on tuotettu leikkipalveluverkostoa kuvaavat karttaesitykset ja paikkatietoaineisto sekä linjausta esittelevä diasarja. Konsulttina on toiminut WSP, jossa työn projektipäällikkönä on ollut Elina Regårdh ja työryhmän jäsenenä Jouni Heinänen, Leila Soinio, Ari Kujala sekä Arto Kaituri.

Leikkipalvelujen määrittely ja käyttäjät

Helsingin kaupunkiympäristön ylläpitämät leikkipuistot ja leikkipaikat muodostavat leikkipalvelut, jotka ovat käytetyimpiä yleisten alueiden palveluista. Leikkipuistot ja -paikat luokitellaan koon, toimintojen ja saavutettavuuden perusteella kolmeen luokkaan. Alueleikkipaikat ovat uusi kategoria, jolla pyritään priorisoimaan keskeisiä sijainteja ja ohjaamaan laadukkaiden leikkipalvelujen toteutumista tasapuolisesti ympäri Helsinkiä.

- A. **Leikkipuistot** ovat suurikokoisia ja tarjoavat järjestettyä toimintaa.
- B.1 **Alueleikkipaikat** ovat laajoja ja tarkoitettuja itsenäiseen leikkiin.
- B.2 **Lähileikkipaikat** sijaitsevat lyhyen kävelymatkan päässä ja ovat tarkoitettu erityisesti pienimpien lasten leikkeihin.

Leikkipuistot ja leikkipaikat tarjoavat elämyksellistä ympäristöä ja monipuolisia toimintamahdollisuuksia Helsingin viheralueilla. Ne ovat laadukkaita oppimisympäristöjä ja keskeisessä roolissa varhaiskasvatuksen ja alakouluikäisten fyysisen, henkisen ja sosiaalisen aktiivisuuden tukemisessa.

Kaupungin tarjoamat leikkipuistot ja leikkipaikat ovat kaikille avoimia ja ilmaisia. Ne ovat viihtyisiä, ja niiden suunnittelussa on otettu huomioon ympäröivä maisema, luonto ja kaupunkikuva. Suunnittelua ohjaavat tässä linjauksessa määritellyt periaatteet ja arvot.

Leikkipuistoissa ja leikkipaikoilla on mahdollisuus arkipäivän leikkeihin lähellä käyttäjiä, tasapuolisesti ympäri Helsinkiä. Toimintamahdollisuudet vaihtelevat puistokohtaisesti. Osalla puistoista voi olla erityinen teema. Esteettömyyden erikoistason leikkipuistoissa kiinnitetään erityistä huomiota eri ikäisten liikkumis- ja toimimisesteisten henkilöiden mahdollisimman itsenäiseen toimintaan.

Leikkipalvelulinjauksen verkostotarkastelun perusteella vuonna 2022 hoidettavia leikkipuistoja on 61 kpl ja leikkipaikkoja 234 kpl. Linjaustyön aikana nykyisistä leikkipaikoista 51 leikkipaikkaa luokiteltiin varustetasonsa ja/tai alueellisen merkityksensä perusteella alueleikkipaikoiksi ja 183 lähileikkipaikoiksi.

Leikkipalvelujen pääkäyttäjiä ovat päivisin lapset, jotka eivät ole päiväkodissa eivätkä vielä koulussa. Lasten lisäksi leikkipalvelujen käyttäjiin kuuluvat myös heidän seurassaan olevat aikuiset. Iltapäivällä pääkäyttäjiä ovat usein alakouluikäiset. Myös yläkouluikäisten nuorten toiveet ajanviettopaikoista otetaan huomioon. Leikkipalveluita käyttävät lähiasukkaiden lisäksi päivittäin muun muassa päiväkotien, perhepäivähoitoryhmien, puistotätien, erilaisten kerhojen, koulujen ja nuorisotalojen lapset ja nuoret.

Helsingin leikkipuistojen kävijämääriä seurataan kasvatuksen ja koulutuksen toimialan Leikitenohjelmassa. Vuonna 2021 käyntikertoja arvioitiin kertyneen tammi-marraskuu välisenä aikana seuraavasti: alle kouluikäisiä lapsia noin 195 000, kouluikäisiä lapsia noin 455 000 ja aikuisasiakkaita noin 200 000. Lisäksi leikkipuistoissa on ryhmien toimintaa, vierailuja ja kesällä päiväleirejä. Muiden kävijöiden lisäksi kesällä puistoruokailijoita on käynyt arviolta 115 000. Leikkipaikkojen kävijämääriä ei ole tilastoitu.

Leikkipalveluverkostoa tukevat koulupihojen ja päiväkotipihojen leikkipaikat. Helsingissä on yli 300 kaupungin omaa päiväkotia. Lisäksi varhaiskasvatusta järjestetään perhepäivähoidoissa, kerhoissa ja leikkipuistojen avoimena toimintana sekä yksityisissä päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Helsingissä on noin 100 alakouluikäisille lapsille opetusta tarjoavaa koulua, ja noin 25 yksityistä, valtion ylläpitämää tai sopimuskoulua. Lisäksi leikkipalveluverkostoa tukevat lähiliikuntapaikat, joilla on paikoin liikunnallisia leikkivälineitä, sekä talonyhtiöiden pihat.

Helsingin asukasluku vuoden 2020 lopussa oli noin 657 000. Alle 14-vuotiaita oli noin 94 000 ja 15–29-vuotiaita noin 132 000. Vuoden 2020 lopussa pienimpiä, 0–2-vuotiaita lapsia oli Helsingissä noin 13 000, ja näistä 51 % oli kunnan järjestämän ja tukeman varhaiskasvatuksen piirissä. 3–6-vuotiaita oli noin 26 000, ja näistä 94 % oli varhaiskasvatuksen piirissä. Leikkipalvelujen mahdollisia käyttäjiä päiväaikaan, päiväkotien pihojen ollessa päiväkotien omassa käytössä, on näin ollen noin 8 000 lasta vanhempineen. Tämä ryhmä painottuu voimakkaasti kaikkein nuorimpiin lapsiin.

Helsingin kaupungin väestön arvioidaan perusvaihtoehdossa kasvavan vuonna 2028 700 000 asukkaaseen ja olevan vuonna 2050 noin 820 000 asukasta. Varhaiskasvatusikäisten lasten määrän arvioidaan ensin vähenevän, mutta saavuttavan jälleen nykytason vuoteen 2024 mennessä ja kasvavan 2030-luvulle saakka. Peruskouluikäisten lasten määrä kasvaa 3200 lapsella vuoteen 2024 mennessä. Tämän jälkeen kasvu pysähtyy, mutta uusi kasvu alkaa 2030-luvun alussa. Väestöennusteen tärkeimmät kasvualueet 2021–2036 ovat Kalasatama, Pasila, Kruunuvuorenranta, Jätkäsaari, Vuosaari, Malmin lentokenttä, Hernesaari ja Lauttasaari.

Leikkipalvelujen luokittelu ja ominaisuudet

Kuva 1. Kaupunkiympäristön leikkipalvelut muodostuvat leikkipuistojen, alueleikkipaikkojen ja lähileikkipaikkojen verkostosta, jota täydentävät muut leikkimiseen tai liikkumiseen sopivat alueet. Lähin leikkipalvelu löytyy pääsääntöisesti seuraavilla tavoitesäteillä: lähileikkipaikka 300 metrin tai vaihtoehtoisesti alueleikkipaikka tai leikkipuisto 600 metrin päästä.

A Leikkipuistot

Leikkipuistot ovat suuria ja palvelutasoltaan monipuolisia. Niiden yhteydessä on leikkipuistorakennus, mahdollisuus wc:n käyttöön ja järjestettyä toimintaa. Hyvät yhteydet leikkipuistoihin ovat tärkeitä. Leikkipuistot voivat sijaita esimerkiksi kaupunginosapuistoissa, jotka on määritelty Helsingin tavoitteellisessa viher- ja virkistysverkostosuunnitelma VISTRA:ssa.

Leikkipuisto houkuttelee asiakkaita laajalta alueelta, ja käyttäjien ikähaarukka voi vaihdella vauvasta vaariin. Leikkipuistot tarjoavat erityisesti pienille lapsille sopivaa leikkiympäristöä, mahdol-

listavat varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumisen sekä palvelevat kouluikäisiä lapsia kiinnostavalla toiminnallisella varustuksella. Isommat lapset ja varhaisnuoret otetaan huomioon esimerkiksi tarpeeksi haastavilla kiipeilytelineillä tai kiipeilyseinillä ja pelimahdollisuuksilla.

Leikkipuistoissa suositellaan järjestämään mahdollisuus vesileikkeihin, jos lähimmälle uimarannalle tai uimahalliin on yli 2 km. Osassa leikkipuistoista on tällä hetkellä kahluaaltaita. Ne ovat pidettyjä, mutta kunnossapitokustannustensa johdosta ongelmallisia. Niiden säilyttämistä tai mahdollista poistamista harkitaan tapauskohtaisesti korjausten tai muutosten yhteydessä.

Leikkipuiston fyysinen ympäristö tukee siellä tapahtuvaa toimintaa. Aamupäivisin käyttäjinä on yleensä pieniä lapsia vanhempineen. Iltapäivisin käyttäjäkunta laajentuu, kun monessa leikkipuistossa järjestetään kouluikäisille iltapäivätoimintaa. Iltaisin leikkipuistoissa ei ole kasvatuksen ja koulutuksen toimialan järjestämää toimintaa, mutta ne ovat monipuolisesti eri-ikäisiä lapsia, näiden vanhempia ja nuoria kokoavia paikkoja. Joissakin leikkipuistoissa on iltaisin nuorisosaainkeskuksen järjestämää nuorisotoimintaa.

Leikkipuistoihin liittyy leikkipuistorakennus, jossa on yleensä noin 90–200 neliömetrin suuruiset sisätilat. Leikkipuistorakennukset ovat leikkipuistotoiminnan lisäksi tarjolla asukas- tai muuhun ulkopuoliseen käyttöön iltaisin ja viikonloppuisin. Kesällä osassa leikkipuistoista järjestetään puistoruokailua. Leikkipuistorakennukset saattavat olla yhdistettyinä päiväkotitiloihin tai muuhun palveluun tilojen yhteiskäytön lisäämiseksi. Leikkipuiston ulkotiloilla voi olla kantava maisemaarkkitehtoninen teema, ja ulkotilat muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden leikkipuistorakennuksen kanssa.

Leikkipuistot ovat sekä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan että kaupunkiympäristön toimialan tuottama palvelu. Leikkipuistojen ulkoalueen suunnittelusta ja toteutuksesta vastaa kaupunkiympäristön toimialan kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelu, ja kunnossapidosta rakennukset ja yleiset alueet -palvelukokonaisuus, joista tilat-palvelu vastaa rakennuksen isännöinnistä ja rakennuttamisesta ja yleiset alueet -palvelu leikkiin varatuista alueista (vastuunjakotaulukko liitteessä 1). Leikkipuistotoiminnasta taas vastaa kasvatuksen ja koulutuksen toimiala. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala tekee myös päätökset leikkipuistoverkostosta ja leikkipuistorakennusten perustamisesta tai poistamisesta. Jatkossa yhä enemmän tulee aikatauluttaa ja suunnitella yhteistyössä. Leikkipuistojen suunnitteluprosessiin kuuluu asukkaiden osallistaminen.

Maankäytön suunnittelussa suositellaan uuden leikkipuiston ulkoleikki- ja toiminta-alueelle mitoitettavan 5 000–10 000 m²:n vähimmäispinta-ala. Leikkialueiden lisäksi tulee varata tilaa istutuksille ja oleskelulle. Jos alueelle tarvitaan pelikenttiä, tilatarve kasvaa. Tiiviisti rakennetuilla kaupunkialueilla leikkipuisto voi perustelluista syistä olla hieman suositusta pienempi.

B. Leikkipaikat

B.1 Alueleikkipaikka

Alueleikkipaikat tarjoavat monipuolista alueellista leikkipalvelua. Ne ovat laajoja ja tarjoavat pienten lasten leikkivälineiden lisäksi aktiivista toimintaa myös kouluikäisille ja alueen varhaisnuorille. Alueleikkipaikalla ei ole ohjattua toimintaa eikä puistorakennuksia. Jos lähistöllä ei ole leikkipuistoa, alueleikkipaikka on merkittävä alueellinen perheiden kohtaamispaikka. Alueleikkipaikka on päiväkodeille sopiva retkikohde, mutta ne eivät voi korvata päiväkotipihaa eikä niille osoiteta jatkossa yksityisten päiväkotien käyttöoikeussopimuksia. Kouluikäiset lapset ja nuoret käyttävät alueleikkipaikkaa omatoimisesti iltapäivisin ja iltaisin.

Tavoitteena on, että noin 600 metrin säteellä kotoa löytyy alueleikkipaikka tai leikkipuisto tai vaihtoehtoisesti tätä lähempänä sijaitsee lähileikkipaikka, jolloin matka voi olla suositusta pidempi. Alueleikkipaikkoja sijoitetaan erityisesti kaupunginosapuistojen yhteyteen, jotka on määriteltä Helsingin tavoitteellisessa viher- ja virkistysverkostosuunnitelma VISTRA:ssa.

Alueleikkipaikoista vastaa kaupunkiympäristön toimiala suunnittelusta kunnossapitoon.

Maankäytön suunnittelussa suositellaan mitoitettavaksi uudelle ulkoleikki- ja toiminta-alueelle 3 000 m²:n vähimmäispinta-ala. Varsinaisten leikkiin tarkoitettujen alueiden lisäksi tulee varata tilaa istutuksille ja oleskelulle. Jos leikkipaikka-alue on suositusta pienempi, voivat esimerkiksi VU-alueilla sijaitsevat pelikentät täydentää alueleikkipaikkaa tai voidaan käyttää vähemmän tilaa vieviä monitoimileikkivälineitä.

B.2 Lähileikkipaikka

Lähileikkipaikka tarjoaa leikkimiseen tarkoitettujen tavallisimpien leikkivälineiden muodostaman kokonaisuuden. Alle kouluikäisille kohdistetussa lähileikkipaikassa on yleensä hiekkalaatikko, keinut ja pieni liukumäki tai jousikeinuja. Leikkipaikka palvelee lähialueen asukkaita lapsineen. Lähileikkipaikka on suunnattu yleensä pienille lapsille, jotka ovat leikkimässä vanhempien valvonnassa. Kouluikäiset lapset käyttävät lähileikkipaikkaa iltapäivisin ja iltaisin, omatoimisesti tai vanhempineen.

Myös päiväkodit saattavat käyttää lähileikkipaikkoja. Yksityisten päiväkotien kanssa leikkipaikoille tehdään käyttöoikeussopimuksia lähtökohtaisesti vain tilanteissa, joissa voidaan varmistaa leikkitalan riittävyys samanaikaisesti yleiselle käytölle.

Lähileikkipaikkojen suositusetaisyys kodeista on 300 metrin säde ja ne täydentävät leikkipalvelujen tarjontaa tiiviillä alueilla, joilla pihat ovat pieniä ja käyttöpaine suurta. Lähileikkipaikoista vastaa kaupunkiympäristön toimiala suunnittelusta kunnossapitoon.

Maankäytön suunnittelussa suositellaan uudelle ulkoleikkialueelle 500–600 m²:n vähimmäispinta-alaa. Varsinaisten leikkiin tarkoitettujen alueiden lisäksi tulee varata tilaa istutuksille ja oleskelulle. Nykyisistä lähileikkipaikoista osa on suositusta pienempiä. Tulevaisuudessa verkostoa kehitettäessä arvioidaan pienimpien lähileikkipaikkojen merkitystä ja kehitysmahdollisuuksia verkoston osana.

Leikkivälinestandardin asettamat vaatimukset välineiden turvaetäisyyksille ovat kasvaneet. Tästä syystä välineiden määrää ja tarkoituksenmukaisuutta tarkastellaan leikkipaikan kunnostuksen yhteydessä. Erityisesti lähileikkipaikkojen mitoituksessa tulee ottaa huomioon, että tilaa tulee varata aikaisempaa enemmän.

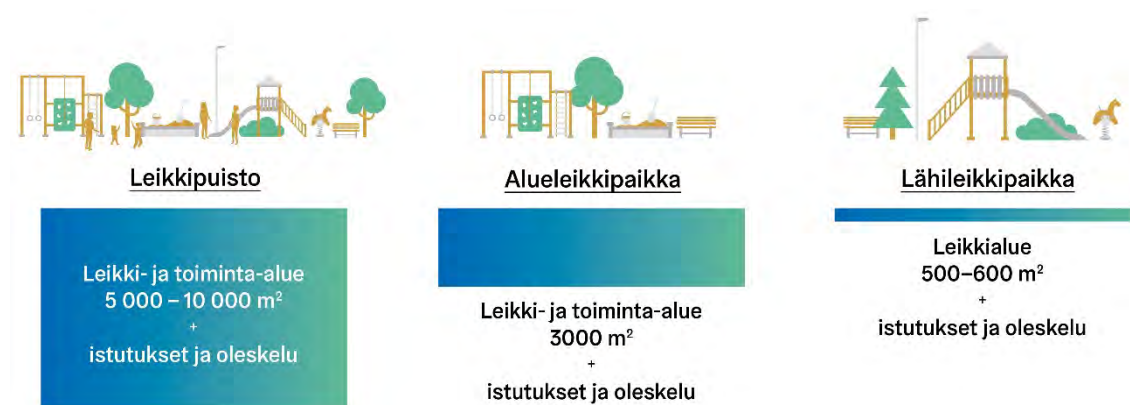
C. Leikkipalveluverkostoa täydentävät kohteet

Leikkipuistojen ja -paikkojen lisäksi monet lähiliikuntapaikat tarjoavat lapsille ja nuorille leikillistä liikuntapalvelua. Lähiliikuntapaikat sijaitsevat kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan ylläpitämien liikuntapuistojen yhteydessä, koulupihoilla tai leikkipuistojen yhteydessä. Asukkaiden näkökulmasta lähiliikuntapaikka voi vastata samaan tarpeeseen kuin hyvin varusteltu leikkipaikka tai -puisto.

Koulujen ja päiväkotien verkosto perustuu varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen toimintaan, mutta pihat ovat vapaasti kaikkien asukkaiden käytössä aukioloaikojen ulkopuolella ja toimivat paikoin merkittävänä lisäpalveluna. Koulu- ja päiväkotipihojen toiminnasta vastaa kasvatuksen ja koulutuksen toimiala ja kunnossapidosta kaupunkiympäristön rakennukset ja yleiset alueet -palvelukokonaisuus.

Asuinrakennusten pihojen leikkipaikat tarjoavat erityisesti pienimmille lapsille sopivaa leikkiympäristöä ja ovat merkittävä lähileikkipaikkaverkoston täydentäjä. Julkiset leikkipaikat tarjoavat kuitenkin monipuolisemmin leikkivälineitä eri ikäisille lapsille ja niiden sijoittelu enemmän sosiaalisten kontaktien mahdollisuuksia kuin asuinpihat.

Kaavassa leikkipuistot ja leikkipaikat on mitoitettu vastaamaan julkisen käytön tarpeita. Yleisellä alueella sijaitsevat puistot eivät voi korvata päiväkotipihaa lasten pääasiallisena ulkoilupaikkana. Lisäksi Helsingissä päiväkotipihojen normit ovat tiukempia kuin leikkipuistojen, alueleikkipaikkojen tai lähileikkipaikkojen, joissa noudatetaan EU-standardeja. Jos yleisten alueiden puistoja muutetaan vastaamaan päiväkotien tarpeita, tulee suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon kustannusten kohdentua käyttöä vastaavalle taholle.

Kuva 2. Uusia leikkipuistoja ja leikkipaikkoja varten tulee varata riittävästi tilaa leikki- ja toiminta-alueille, viheralueille ja oleskelulle.

Leikkipuistojen ja leikki-paikkojen erikoistuminen

Leikkipuistot ja -paikat voivat olla erikoistuneita. Niillä voi olla esimerkiksi suunnittelullinen leikki-teema, ne voivat olla esteettömyyden erikoistasoa tai erityisesti nuorisolle kohdistettuja.

Teemaleikkipuistot ja -paikat

Teemaleikkipuistoissa ja -paikoilla käytetään erityistä leikkiin innostavaa teemaa leikkivälineiden valinnassa ja alueen suunnittelussa. Helsingissä aiemmin käytetyt teemat ovat liittyneet esimerkiksi eläimiin tai merellisyyteen. Leikkialueteema voi liittyä myös toiminnallisuuteen - kuten kiipeilyyn, alueen historiaan tai vaikkapa katujen nimiin. Teema voi olla myös taiteeseen tai johonkin abstraktiin ilmiöön liittyvä, kunhan se on leikkisä ja ruokkii mielikuvitusta.

Osa teemaleikkipuistoista ja -paikoista suunnitellaan kärkikohteiksi, jotka voivat toimia alueiden vetovoimatekijöinä, identiteetin muodostajina ja ylpeyden aiheena. Teemaleikkipuistoja ja -paikkoja voidaan rakentaa uusille alueille, tai peruskorjausten yhteydessä puistoon voidaan tuoda alueelle sopiva teema tai ottaa esimerkiksi puiston historia suunnittelun teemaksi. Teemaleikki-alueet voivat toimia etenkin kaupunkiuudistusalueilla lähiympäristönsä profiilin kohottajina. Niiden sijoittamisessa voidaan painottaa myös VISTRA:n kaupunginosapuistojen verkostoa. Tavoitteeksi asetetaan, että niitä osoitetaan vähintään yksi jokaiselle kaupunkikehitysalueelle.

Teemalliselle leikkipuistolle tai -paikalle tulee varata tavallista suurempi tila.

Erikoistason esteettömät leikkipuistot ja -paikat

Esteettömien leikkipuistojen ja -paikkojen suunnittelussa ja rakentamisessa tavoitellaan puiston kehittämistä kaikille käyttäjäryhmille saavutettavaksi. Leikkipuistojen peruskorjauksen yhteydessä tarkistetaan esteettömyyden taso ja kehitysmahdollisuudet. Uusia asuinalueita rakennettaessa asetetaan tavoitteet leikkipaikkojen esteettömyydelle. Erikoistason esteettömyyden leikkipaikkoja tarjotaan vähintään yksi jokaisessa kaupungin suurpiirissä ja niitä perustetaan myös uusille kaupunkikehityksen alueille. Tavoitteena on, että esteettömiä leikkivälineitä tarjotaan myös niissä puistoissa, joita ei ole määritelty esteettömiksi.

Esteettömyyden suunnittelun johtajatuksena on kaikkien käyttäjien tasavertainen kohtelu. Esteettömyyden erikoistason ja perustason suunnitteluperusteet on määritelty erillisessä kriteeristöissä, jota esitellään Helsingin kaupunkitilaohjeessa.

Leikkipalvelujen laatua ohjaavat periaatteet ja arvot

Yleinen ja yksityinen käyttö

Kaupungin leikkipalvelut ovat kaikille avoimia ja maksuttomia. Yksityinen käyttö esimerkiksi päiväkodin ulkoilupaikkana on mahdollista vain, jos alue on samaan aikaan myös yleisessä käytössä eikä yleinen käyttö häiriinny liikaa. Leikkipuistojen ja -paikkojen avoimuudesta ja pelisäännöistä viestitään aktiivisesti tiedottamalla ja fyysisen ympäristön suunnitteluratkaisuilla. Leikkipalvelut ovat käytössä koko päivän.

Päiväkotien leikin tulisi järsyä ensisijaisesti päiväkotitontille sijoittuvalla piha-alueella, jota läheinen leikkialue voi tukea. Mahdolliset päiväkotien kanssa tehtävät käyttöoikeussopimukset yleisille leikkialueille eivät saa heikentää verkostoa tai leikkipaikan yleistä käyttöä. Sopimukset osoitetaan ensi sijassa lähileikkipaikoille.

Mikäli yleistä leikkialuetta käytetään päivähoitotoimintaan, on toimijan kustannuksellaan vastattava mahdollisista lisävarusteista ja päivähoidon turvallisuuden edellyttämistä muutoksista, esimerkiksi päiväkotikäytön aina edellyttämästä aitauksesta. Toimija vastaa päivittäisistä kunnossapitotoimista, talvikunnossapidosta ja yksityisen toimijan turvallisuusvaateista osaltaan.

Kaupungin leikkipalveluissa ei sallita tuotesijoittelua eikä mainontaa, mutta alueiden sponsorointi voi olla mahdollista, kunhan siinä noudatetaan kaupungilla kulloinkin voimassa olevaa linjausta. Jatkossa leikkialueiden viitoitusta ja opastusta tulee parantaa, jotta niiden avoimuus on entistä selkeämpää kaikille väestöryhmille.

Kaupunkikuva ja maisema

Leikkipuistot ja -paikat ovat monipuolisia ja viihtyisiä, ja ne ottavat huomioon alueen kaupunkikuvan ja ympäristön maastonmuotoineen. Pintamateriaalit, kasvillisuus ja leikkivälineet väreineen ja muotoineen muodostavat harkitun kokonaisuuden.

Suunnitteluratkaisuissa pyritään pitkäikäisyyteen ja kestävyyteen, ja hyvän muotoilun merkitys tunnustetaan. Arvoympäristöissä paikan ominaispiirteet määrittävät leikkivälineiden, kalusteiden, kasvillisuuden ja materiaalien valintaa. Myös alueiden valaistus suunnitellaan turvallisesti, häikäisemättömäksi ja ympäristöönsä sopivaksi. Valon ja varjon vaihtelulla tuetaan tilanmuodostusta.

Turvallisuus

Leikkipuistot ja -paikat suunnitellaan niin, että terveellisyys ja turvallisuus otetaan kokonaisvaltaisesti huomioon. Uudet leikkipuistot ja -paikat ja niiden korjaukset toteutetaan EU:n turvastandardit täyttävänä. Aikuisten ulkokuntoiluvälineitä ei sijoiteta suoraan leikkialueille, koska ne eivät useimmiten täytä leikkivälineille asetettuja turvallisuusvaatimuksia. Ulkokuntoiluvälineitä leikkipalvelun välittömään läheisyyteen sijoitettaessa tulee käyttää välineitä ja alustoja, jotka täyttävät myös leikkivälineille asetetut standardit, tai ulkokuntoiluvälineet erotetaan leikkialueesta aidalla.

Leikkivälineitä ei yleensä ole sijoitettu kaduille, aukioille tai toreille, etenkin yksittäin, kunnossapitoon ja turvallisuuteen liittyvien haasteiden takia. Kuitenkin alueiden elävöittämiseksi tai viihtyisän kävely-ympäristön luomiseksi tästä voidaan poiketa tai kokeilla leikkiin innostavia ulkokalusteita, kunhan turvallisuuskysymykset on otettu huomioon.

Leikkipuistojen ja -paikkojen turvallisuudesta huolehditaan säännöllisillä tarkastuksilla ja kunnossapidolla. Tarvittaessa kuluneiden leikkivälineiden osia vaihdetaan. Erittäin huonokuntoiset leikkivälineet poistetaan ja pyritään korvaamaan uusilla ennen kuin ne muuttuvat vaarallisiksi käyttäjilleen.

Leikkipuistojen ja -paikkojen ympärivuotista käyttöä tuetaan valaistuksella, huollolla, kestävillä pinnoilla ja tarjoamalla toisaalta suojaa auringon paahteelta ja toisaalta luonnonvaloa leikkialueille. Lasten ja nuorten suojaamista UV-säteilyltä kaupungin vastuulla olevilla leikki- ja piha-alueilla lisätään. Talvikunnossapitoa ei kuitenkaan uloteta leikkipaikan sisäänkäyntiä pidemmälle. Leikkipuistoissa talvikunnossapito rajoittuu leikkipuistorakennuksen tarvitsemaan talvikunnossapitoon. Alueiden tulee olla myös sosiaalisesti valvottavissa, ja avoimet näkymät lisäävät turvallisuutta. Pienten lasten leikkialueet aidataan, ja aidat saattavat toisinaan olla tarpeen myös pakotettua liikettä sisältävien leikkivälineiden läheisyydessä. Alue aidataan myös, jos läheisyydessä on liikennöity tie, vesistö tai putoamisvaara. Leikkipaikan ylläpidossa kirjataan tieto vaaratilanteista ja välineiden uusimisesta ylläpitäjän toimesta.

Turvallisuussyistä puistoihin tai leikkipaikoille ei osoiteta virallisia pulkkamäkiä. Leikkipaikan sijoittamista mahdollisesti vaaraa aiheuttavan paikan, kuten vilkasliikenteisen kadun, vesistön tai pudotuksen lähelle tai melualueelle vältetään.

Käyttäjien monimuotoisuus

Kaikki ovat tervetulleita käyttämään leikkipalveluita. Kaupunki huolehtii siitä, että tästä viestitään asukkaille aktiivisesti ja myös kutsuu eri asukasryhmiä mukaan palveluiden suunnitteluun.

Leikkipalvelujen suunnittelussa otetaan huomioon eri kulttuuritaustoista tulevat ihmiset. Leikkipalvelut ja niihin liittyvä viestintä ovat tärkeä osa maahanmuuttajien kotoutumista.

Jokaiselle jotakin -ajattelun lisäksi suunnittelulla tulee edistää kaikkien lasten toisiaan arvostavaa yhteistoimintaa, huomioiden yhteiset leikit ja toiminnot eri ikäkausina. Esteettömien leikkipuistojen ja -paikkojen lisäksi jokaiselle leikkialueelle pyritään suunnittelemaan myös esteettömiä kokonaisuuksia siten, että kaikki lapset voivat osallistua yhteiseen leikkiin. Tilaa varataan myös levähtämiseksi. Aikuisten viihtyminen otetaan huomioon muun muassa selkänöjallisten penkkien sijoittelulla.

Lasten kehityksen tukeminen

Leikkipalvelut edistävät lasten ja lapsiperheiden terveyttä, hyvinvointia, kasvua ja kehitystä. Ne tarjoavat moniaistisia ympäristökokemuksia ja virikkeitä leikkiin, liikuntaan, sosiaalistumiseen ja oppimiseen. Ne tarjoavat myös taiteen ja kulttuurin kokemuksia.

Suunnittelussa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä leikin ja ympäristön pedagoginen merkitys oppimisessa, lapsen ja nuoren kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa. Taavoitteena on, että leikkipuistoihin suunnitellaan ja rakennetaan myös liikkumiseen kannustavia alueita tai välineitä, kuten pelikenttä, monitoimiareena ja skuuttaukseen sopiva alue.

Leikkipalvelujen ilmasto- ja ympäristövastuu

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja sen torjuminen on otettava huomioon leikkipalveluiden järjestämisessä. Uudisrakentamisessa ja peruskorjauksessa tulisi ennen muuta kiinnittää huomiota kulutuskestävyyteen ja kokonaiselinkaareen kaikissa osa-alueissa sekä prosessin eri vaiheissa. Peruskorjauksessa hyödynnetään mahdollisimman paljon olemassa olevia rakenteita.

Ilmasto- ja ympäristövastuu tarkoittaa esimerkiksi hiilijalanjäljen ja elinkaaren arvioimista leikkivälineiden tai turva-alustojen valinnassa. Suunnittelussa hyödynnetään luonnollisia maastonmuotoja ja -pintoja sekä suositaan uusiutuvia ja eloperäisiä materiaaleja ja mahdollisuuksien mukaan kierrätysvälineitä tai -materiaaleja. Lisäksi vältetään materiaaleja, jotka aiheuttavat haitallisia ympäristövaikutuksia, kuten sadeveden mukana vesistöihin kulkeutuvia mikromuovihiukkasia.

Läpäisevät pinnat vähentävät kuivatustarvetta ja tasaavat rankkasateiden yhteydessä syntyviä hulevesitulvia.

Leikkipalvelut ja luonto

Kaupunki kasvaa ja tiivistyy. Luonto ja muut leikkiin sopivat vapaat ympäristöt vähenevät, ja rakennetut leikkialueet joutuvat entistä kovemmalle kulutukselle. Puistojen ikääntyminen ja lisääntyvä käyttö vaativat kulutusta kestäviä, pitkäikäisiä ja laadukkaita suunnitteluratkaisuja sekä materiaaleja.

Luontoa pyritään yhdistämään leikkipalveluihin kestävällä tavalla, lasten luontosuhdetta vahvistaen. LUMO-ohjelman leikkiin liittyvät kokonaisuudet kuten luontotukikohtaverkosto voivat tukea leikkipalveluja, ja ne otetaan suunnittelussa huomioon.

Leikkipalveluun kuuluu se, että leikkipaikalla on myös kasvullista pinta-alaa. Kosketus elävään ja eloperäiseen vahvistaa lasten immuunipuolustusta. Lapsille on tutkimustiedon perusteella hyväksi saada leikkiä kasvillisuuden seassa, ja muovipinnoitteiden sijaan turvahake on luonnollisempi valinta. Kasvillisuus parantaa mikroilmastoa ja suojaa auringolta ja sateelta. Leikkialueiden kasvillisuuden tulee olla monipuolista mutta turvallista ja lisätä kaupunkiluonnon monimuotoisuutta. Puita ja vehreyttä suositaan. Syötävien kasvien käyttö lisää iloa ja elämyksellisyyttä kaupunkiympäristöön, mutta niiden käyttö edellyttää harkintaa ja hoitoon sitoutuvia käyttäjiä haitteläinten lisääntymisen estämiseksi.

Lähimetsät tukevat leikkipalveluita. Ne tarjoavat mahdollisuuksia luovaan ja omatoimiseen leikkiin, joka on tärkeä osa lapsuutta. Mikäli metsäalueita halutaan ohjata leikkipaikoiksi, tulee varmistaa niiden sopivuus, kestävyys ja turvallisuus tällaisessa käytössä ja kunnossapidon resursien riittävyys lisääntyneeseen kunnossapitotarpeeseen. Leikkiminen kuluttaa voimakkaasti metsän pohjakasvillisuutta. Paikoin alueiden puusto on myös niin heikentynyt, ettei alueiden käyttö leikkipaikkoina siitä syystä onnistu. Edellä mainituista syistä tulee metsäalueille mahdollisesti kohdennettavasta aktiivisesta ja ohjatusta leikkimiskäytöstä olla aina yhteydessä kaupunkitila- ja maisemasuunnitteluun, jossa voidaan arvioida, onko ajateltu käyttö mahdollista tai suunnitella toimenpiteet, jotka mahdollistavat käytön leikkipaikkana.

Leikkipalveluverkosto

Leikkipalveluverkoston nykytila ja tavoiteverkko

Nykytilanteessa leikkipalveluverkosto muodostuu leikkipuistosta ja leikkipaikoista, ja sitä tukevat päiväkotien ja alakoulujen piha-alueet sekä lähiliikuntapaikkojen lapsille ja nuorille kohdistetut palvelut. Tässä työssä leikkipaikoille on määritetty kaksi kategoriaa, alueleikkipaikat ja lähileikkipaikat. Leikkipaikkojen luokittelussa alue- ja lähileikkipaikkoihin huomioitiin leikkipaikassa olevien leikkivälineiden määrä, leikkipaikan koko, alueen väestön määrä ja kehitys sekä leikkipaikan alueellinen ja verkostollinen merkittävyys. Työn aikana tunnistettiin, että kaikki alueleikkipaikoiksi luokitellut kohteet eivät nykytilassa palvelutasoltaan täytä alueleikkipaikan määritelmää, vaan vaativat toteutuakseen suunnitelman ja investointimäärärahaa. Leikkipalveluiden luokittelun lisäksi työssä on esitetty tavoitteelliset uudet leikkipalvelut, Leikkipalveluiden luokittelun lisäksi työssä on esitetty tavoitteelliset uudet leikkipalvelut, joista on olemassa asemakaava, hanke-suunnitelma tai jotka on jo tunnistettu suunnittelutyössä muuten (tiedot pohjautuvat haastatteluihin). Työn aikana tuotetut kartat (esim. liite 2) kuvaavat siten leikkipalveluiden tavoitetilaa. Virallisten uimarantojen yhteyteen mahdollisesti sijoitetut leikkivälineet eivät kuulu tarkastelun piiriin.

Tavoiteverkossa kaikilla kaupunkilaisilla on käytettävissä leikkipalveluita. Lähin leikkipalvelu löytyy pääsääntöisesti seuraavilla tavoitesäteillä: lähileikkipaikka 300 metrin tai vaihtoehtoisesti alueleikkipaikka tai leikkipuisto 600 metrin päästä. Tavoite-etäisyydet on määritetty linjaustyön aikana aikaisemmin Helsingissä ja muissa suurissa suomalaisissa kaupungeissa laadittujen leikkipaikkaohjelmien perusteella sekä ottaen huomioon kaupungin taloudelliset resurssit suhteessa leikkipaikkojen määrään ja korjausvelkaan. Näitä ohjeellisia yleisiä tavoite-etäisyyksiä tarkastellaan ja sovelletaan alueellisesti ottaen huomioon eri alueiden väliset olosuhde-erot. Valmiiseen kaupunkirakenteeseen on vaikeaa tai joskus mahdotonta perustaa uusia leikkipalvelukohteita.

Nykyisessä palveluverkostossa alueet poikkeavat toisistaan palvelutasoltaan. Leikkipalveluiden tarjonta on nykyisellään tiheintä erityisesti kantakaupungissa ja Munkkiniemen kaltaisilla alueilla, joissa kaupunkirakenne on peräisin ajalta ennen voimakkaan esikaupunkirakentamisen vuosikymmeniä.

Tiiviillä kaupunkialueilla leikkialueet ovat tyypillisesti pieniä ja niiden käyttöpaine ja kulutus ovat suuria. Kaupungin keskustassa monet päiväkodit toimivat ilman riittävää omaa pihaa ja käyttävät leikkipaikkoja ulkoiluun. Myös asuinrakennusten piha-alueet ovat usein pieniä.

Esikaupunkivyöhykkeellä ja harvemmin asutuilla, erityisesti pientalovaltaisilla alueilla, olemassa olevat leikkialueet ovat keskimäärin suurempia ja monipuolisempia, mutta sijaitsevat harvemmassa. Leikkipaikkojen käyttö on suhteessa vähäisempää asuinpihojen ollessa suurempia ja luontoleikin mahdollisuuksien ollessa monipuolisemmat. Lisäksi myös koulujen ja päiväkotien pihat ovat yleensä suurempia ja tukevat verkostoa paremmin, eikä päiväkodeilla pääosin ole tarvetta käyttää leikkipalveluja osana säännöllistä ulkoilua, kuten kantakaupungissa.

Kaupunkirakenteellisten erojen takia on perusteltua, että tiiveimmillä kantakaupunkimaisilla alueilla on ohjeellisen etäisyyden tuottama tiheämpi leikkipalveluverkko ja pientalovaltaisilla alueilla taas leikkipalveluita voi tavoitteellisessakin verkostossa olla ohjeellista harvemmassa. Verkoston kokoonpanoon vaikuttaa myös kohteiden saavutettavuus. Esimerkiksi kodin ja alle 600 metrin päässä sijaitsevan leikkipuiston välissä kulkeva vilkas liikenneväylä – kuten vaikkapa Töölössä

Mechelininkatu ja Mannerheimintie - voi heikentää käytännön saavutettavuutta merkittävästi. Leikkipaikkaverkostoa täydentävien kohteiden merkitys näkyy esimerkiksi Arabianrannassa, jossa hyvin varustellut koulupihat täydentävät verkostoon muuten jäävää aukkoa. Myös Österundomin alueella koulupiha täydentää verkostoa.

Leikkipalveluiden tarjonta on nykyisellään tiheintä erityisesti keskisessä ja läntisessä kantakaupungissa, Kalliossa sekä Munkkiniemessä ja Munkkivuoressa. Tiheälle verkolle on tarvetta leikkipalvelujen korkean käyttöpaineen takia ja siksi, että palveluja käyttää myös runsas joukko päiväkoteja käyttöoikeussopimuksilla. Myöhemmin rakennetulla esikaupunkivyöhykkeellä on maankäytön suunnittelussa pyritty suurempiin yksittäisiin puistoihin, joissa myös leikkipalvelukohteet ovat harvemmassa, mutta niille on enemmän tilaa. Verkostossa tunnistettiin katvealueita Konalessa, Arabianrannassa, Myllypurossa, Kontulassa, Vartioharjussa, Meri-Rastilassa sekä Laajasalossa.

Leikkipalveluverkoston kehittämistarpeet

Helsinki kasvaa ja tiivistyy tulevana vuosikymmeninä. Verkostoa kehitetään erityisesti yleiskaaavan painopistealueilla ja kaupunkiuudistusalueilla. Tämän työn aikana verkostoon on kirjattu jo tiedossa olevat tulevat hankkeet ja havaitut selkeät verkoston täydennystarpeet, kuten Kontulassa ja Laajasalon Yliskylässä. Vetovoimaiset teemaleikkipuistot ja -paikat ovat kaupunkikehityksen työkalu. Tavoitteeksi asetetaan, että niitä osoitetaan vähintään yksi jokaiselle kaupunkiuudistusalueelle.

Työn aikana tunnistettiin, että kaikki alueleikkipaikoiksi luokitellut leikkipaikat eivät vielä nykyisin täytä alueleikkipaikan määritelmää. Alueleikkipaikkaverkoston toteutuminen vaatii useiden nykyisten leikkipaikkojen laatutason parantamista ja mahdollisuuksien mukaan pinta-alan kasvattamista. Tässä työssä ei kuitenkaan tehty leikkipaikkojen nykytilan inventointia, jonka avulla leikkipaikkaverkoston kehittämistarpeet voitaisiin tunnistaa, priorisoida ja ohjelmoida. Nykyisen verkoston inventointi ja kehittämistarpeiden tarkempi määrittely tunnistettiin jatkotyötarpeeksi.

Erikoistason esteettömien leikkipuistojen tavoitteellinen verkosto koostuu 18 leikkipuistosta, jotka on pyritty sijoittamaan saavutettavasti ja mahdollisimman tasaisesti eri puolelle kaupunkia. Erikoistason esteettömien leikkipuistojen tavoiteverkosto on toteutunut huonosti. Itäisellä alueella verkosto on puutteellinen ja sitä tulee täydentää pikaisesti. Suunnittelun aikajänne on pitkä, ja lasten leikkivuodet kuluvat siihen nähden hyvin nopeasti. Esteettömien leikkipalvelujen verkoston täydennystarvetta tulee myös arvioida kaupungin uusilla sekä uudistuvilla alueilla.

Nimenomaisesti leikkiin tarkoitettujen puistoalueiden lisäksi leikkipalvelujen kokonaisuutta ja verkostoa täydentävät koulujen ja päiväkotien pihat sekä lähiliikuntapaikkojen lapsille ja nuorille kohdistetut palvelut. On tärkeää ylläpitää kaupungin eri toimijoiden yhteistä tilannekuvaa verkostosta ja tehdä yhteistyötä leikkipalveluverkoston tiheyttä ja palvelutasoa määritettäessä. Kouluja ja päiväkotipihaat täydentävät merkittävästi verkostoa varsinkin siellä, missä verkostossa on tois- taiseksi aukkopaikkoja. Pihan näkökulmasta puolestaan aktiivinen iltakäyttö on eduksi, sillä se voi vähentää ilkeävaltaa. Tiiviisti rakennetulla alueella niiden mahdollinen puute ja pienuus esim. kantakaupungissa taas kuormittaa verkostoa. Lähiliikuntapaikkojen käyttöä leikkiin rajoittaa leikkivälineiden liikuntavälineisiin verrattuna merkittävästi tiukemmat turvallisuusvaatimukset, mikä on otettava huomioon toteutettaessa leikkialueita lähiliikuntapaikkojen läheisyyteen.

Jotta verkosto olisi toimiva ja tarkoituksenmukainen, otetaan suunnittelussa huomioon väestötiheys ja lasten lukumäärä alueellisesti. Tätä linjausta laadittaessa on tarkasteltu kaupungin väes-

tön alueellisia kasvuennusteita ja oletettu, että väestömäärän kasvaessa myös lasten määrä lisääntyy. Linjausta laadittaessa alueellisten väestöennusteiden perusteella on tunnistettu tarve ainakin noin 10 uuden alue- tai lähileikkipaikan rakentamiseen. Osa linjauksessa alueleikkipaikoiksi määritetyistä leikkipaikoista ei tällä hetkellä saavuta alueleikkipaikan laatutasoa. Kehityskohteiden tarkempi määrittäminen edellyttää nykyisten kohteiden inventointia. Verkostoa kehitettäessä kiinnitetään huomiota alueella olevien palvelujen laatuun, käyttöasteeseen, esteettömyyteen ja ikäryhmiin, joille palvelut ovat suunnattu.

Leikkipalveluverkosto ja sen painopisteet muuttuvat ajan kuluessa, ja joskus leikkipuiston tai leikkipaikan poistaminen tai siirtäminen voi olla perusteltua. Rajallisia kunnossapitoresursseja on perusteltua suunnata hieman vähäisempään kohteiden määrään ja alueleikkipaikkojen kehittämiseen, jos sen avulla voidaan varmistaa säilyvien kohteiden parempi palvelutaso ja pysyminen paremmassa kunnossa. Alueella asuvien lasten määrä ei yksistään vaikuta leikkipalveluiden kuormittumiseen, vaan vetovoimaisiin leikkipuistoihin matkustetaan kauempaakin. Esimerkiksi teemaleikkialueita ja keskustan leikkipalveluja käyttävät myös matkailijat.

Kun uusia kaupunginosia ja täydennysrakentamista suunnitellaan, otetaan huomioon kasvavan väestömäärän tuoma käyttö- ja kulutuspaine nykyverkostolle. Alueellisella maisemasuunnittelulla ja maankäytön suunnittelulla on tässä tärkeä rooli. Leikkipalveluverkoston riittävyys ja riittävät tilavaraukset tulee ottaa huomioon myös asemakaavoituksessa. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala on tärkeä yhteistyökumppani suunnittelussa. Verkostoa täydennetään tarvittaessa, ja leikkipalvelujen tarjoamat hyödyt kaupungin kasvulle varmistetaan riittävällä investointi- ja kunnossapitobudjetilla.

Verkostotarkastelun menetelmä ja käytetyt aineistot

Leikkipalveluita koskevat karttatarkastelut toteutettiin paikkatieto-ohjelmistoa hyödyntäen. Verkostoa tarkasteltiin työn ohjausryhmän kokouksissa sekä useissa aluekohtaisissa keskusteluissa kaupunkiympäristön toimialan asiantuntijoiden kanssa. Lisäksi tuotetut verkostokartat olivat kommentoitavana kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelussa.

Leikkipuistojen ja leikkipaikkojen sijainnit ladattiin avoimena paikkatietoaineistona Helsingin kaupungin karttapalvelusta, ja verkostoa täydennettiin kaupunkiympäristön toimialan asiantuntijoilta suullisesti saaduilla tiedoilla suunnitteilla olevista kohteista (kartoilla: tavoitteellinen uusi leikkipalvelu). Lisäksi aineistosta poistettiin ne leikkipuistot, jotka tarjoavat toimintaa ainoastaan sisätiloissa, sekä yksittäisiä leikkipaikkoja, jotka asiantuntijoiden mukaan ovat kokonaan vuokrattuina päiväkotien käyttöön eivätkä siten ole kaikille kaupunkilaisille avoimia.

Helsingin karttapalvelusta ladattu aineisto ei ole ajantasainen kaikkein uusimpien kohteiden osalta (esim. Jätkäsaari). Pohjana käytetyn aineiston puutteiden lisäksi verkostolla esitetyt suunnitteilla olevat kohteet ja verkostosta poistetut leikkipaikat perustuvat suulliseen tiedonantoon kaupungin eri asiantuntijoilta. Leikkipalveluita ei työn aikana inventoitu, eikä kaikkia verkoston kohteita käyty systemaattisesti läpi suunnittelijoiden kanssa. Näistä syistä johtuen kartoilla esitetty verkosto voi sisältää virheitä.

Helsingin ala-asteiden ja päiväkotien sijainnit ladattiin Helsingin kaupungin karttapalvelusta ja leikkivälineitä sisältävien lähiliikuntapaikkojen sijainnit Lipas Liikuntapaikat.fi -tietokannasta. Lisäksi paikkatietotarkasteluissa hyödynnettiin Helsingin seudun ympäristöpalveluiden tuottamaa väestötietoruudukkoa sekä Helsingin yleiskaavan väestöennustetta.

Leikkipalveluiden suunnittelu

Suunnitteluprosessi

Leikkipalveluiden suunnittelu käynnistyy tarvekartoituksella ja hanke-ehdotuksella, joka perustuu asiantuntijatietoon ja mahdollisesti asiakaspalautteeseen. Päätös hankkeen käynnistämisestä perustuu kaupunkistrategiaan ja taloudellisiin raameihin sekä edeltäviin verkostosuunnitelmiin ja alueen maankäytön muutoksiin sekä asemakaavoitukseen.

Kun leikkipuiston tai -paikan toteutusta aletaan suunnitella, laaditaan kaupunkitila ja maisemasuunnittelupalvelussa kohteen suunnittelun ja rakentamisen pohjaksi hankeohjelma, jossa määritellään tavoitetilä. Hankeohjelma voi koskea joko täysin uutta tai peruskorjausikään tullutta, kunnostusta kaipaava leikkipuistoa tai leikkipaikkaa. Muita tyypillisiä tarpeita laajentaa tai kunnostaa leikkipuistoa tai -paikkaa aiheuttavat leikkipuistotoiminnan siirtyminen tai kaupungin tiivistyminen ja asukasmäärän ja leikkijöiden määrän kasvu. Toteutussuunnitteluvaiheessa kaupunki tilaa leikkipuistosta tai -paikasta puistosuunnitelman päätöksentekoa varten sekä rakennussuunnitelman toteutusta varten.

Verkoston kunnostuksen periaatteet

Leikkipuistot ja leikkipaikat ovat yksi taloudellisesti kalleimmista viherpalveluista, mutta samalla ne tuottavat asukkaille suurta arvoa. Leikkivälineiden keskimääräinen tavoitteellinen elinkaari on n. 15–20 vuotta mutta riippuen käyttäjämäärästä sykli voi myös olla lyhyempi. Tästä seuraa, että laskennallisesti leikkipuistoja tulisi kunnostaa vuosittain noin 4 kappaletta ja leikkipaikkoja noin 10–15 kappaletta vuosittain.

Leikkipuistojen ja -paikkojen elinkaarta pyritään kasvattamaan uusimalla elinkaarensa päähän tulevat leikkivälineet, mutta säilyttämällä turva-alustat ja puiston muut osat kuten kulkureitit ja kasvillisuusalueet. Välineiden kuntoa seurataan säännöllisillä tarkastuksilla. Koko puiston osalta peruskorjaustarve tulee ajankohtaiseksi esimerkiksi silloin kun pintarakenteet menevät rikki, huulevesien ohjausta tai valaistusta tulee parantaa. Puita ja pensaita tulisi korjauksen yhteydessä säilyttää mahdollisimman paljon. Lisäksi puiston rakenteita ja hyväkuntoisia suuria leikkivälineitä säilytetään kunnostusten yhteydessä.

Leikkipalvelut kuluvat kaupungin tiivistymisen ja kasvavien käyttömäärien myötä kiihtyvällä vauhdilla. Helsingissä on myös runsaasti korjausvelkaa riittämättömien taloudellisten resurssien takia, mikä tarkoittaa, että leikkipalveluja tulisi kunnostaa laskennallista määrää suurempi määrä vuosittain. Korjausvelkaa on etenkin leikkipaikkaverkostossa. Tämän lisäksi on tarvetta myös rakentaa uusia leikkipalveluita kaupungin kasvaessa. Kunnostuksessa painotetaan leikkipuistoja, koska niissä on lapsille ohjattua toimintaa. Leikkipuiston peruskorjaus tulisi ajoittaa leikkipuistorakennuksen peruskorjauksen yhteyteen. Kohteiden kunnostamista priorisoidaan keskittymällä leikkipuistojen lisäksi alueleikkipaikkaverkoston toteuttamiseen peruskorjausten sekä uusien rakentamisen kautta.

Peruskunnostuksen piiriin valitaan ensisijaisesti verkoston toiminnan kannalta keskeisimmät leikkipuistot ja -paikat, joissa käyttöpaine on kasvava ja jotka sijaitsevat kaupunginosapuistojen yh-

teydessä. Kasvavan käyttöpaineen alueita ovat yleiskaavan painopistealueet, kaupunkiuudistus-alueet ja täydennysrakentamisalueet. Peruskunnostustarve voi syntyä siitä, että kohteen kalusteet ja varusteet tulevat elinkaarensa päähän tai riittämättömistä perustus- ja kuivatusrakenteista, mutta myös käyttäjäryhmien muutoksesta ja tavoitteellisen verkoston mukaisesta palvelutason muutoksesta.

Pienten lähileikkipaikkojen peruskorjaus voidaan tehdä nopeasti ja suhteellisen edullisesti ja siten kohentaa merkittävästi myös asuinalueen ympäristön viihtyisyyttä. Tarvittaessa leikkivälineitä vaihdetaan uusiin alkuperäisiä vastaaviin. Lähileikkipaikkojen kunnostus perustuu leikkipaikan kuntoon ja lähialueen pienten lasten määrään. Lisäksi otetaan huomioon, onko lähistöllä verkostoa täydentävää leikkipaikkatarjontaa.

Kunnossapidossa priorisoidaan aina kaikkien leikkialueiden turvallisuutta.

Leikkipaikan tai -puiston poistaminen tai siirtäminen

Kaupungin kasvaessa ja muuttuessa leikkipalveluverkoston painopistealueet muuttuvat. Leikkipaikkojen poistamisen tarvetta tarkastellaan jatkosuunnittelussa palvelutason turvaamiseksi. Verkostoa priorisoidaan niin, että laadukkaat leikkipalvelut ovat hyvin saavutettavissa mahdollisimman suurelle määrälle asukkaita. Harvemmin asutuilla alueilla ei voida ylläpitää yhtä tiheää leikkipalveluverkostoa kuin tiiviillä asuinalueilla.

Osasta huonokuntoisia, syrjäisiä ja vähäisemmällä käytöllä olevia leikkipaikkoja tai -puistoja joudutaan luopumaan. Jos leikkipaikalta on jo aiemmin poistettu huomattavasti välineitä, tukee tämä päätöstä leikkipaikan lopettamisesta.

Leikkipuiston toiminnasta päättää kasvatuksen ja koulutuksen toimiala. Leikkipuiston poiston tai siirron yhteydessä kaupunkiympäristön toimialan tulee päättää, miten ulkoalueita tulee kehittää ja mitä muutoksia leikkipuiston poistaminen aiheuttaa verkostoon.

Leikkipaikan poistamisen yhteydessä tarkastetaan aina alueen leikkipalveluiden verkoston riittävyys sekä korvaavat palvelut. Leikkipalvelujen tulee säilyä alueellisesti riittävällä tasolla. Jos leikkipaikalla on esimerkiksi pelikäytössä oleva hiekkakenttä, se tullaan mahdollisuuksien mukaan säilyttämään. Poistuva leikkipaikka tulee aina muuttaa asemakaavan edellyttämään käyttöön, ja purettavan leikkipaikan tilalle tulee laatia puistosuunnitelma istutettavasta kasvillisuudesta.

Jatkotyötarpeet

Tässä työssä laadittu verkostotarkastelu käsittää koko kaupungin. Yleisten alueiden suunnittelua varten leikkipalvelulinjauksessa esitettyä verkostoa tulee jatkossa täydentää alueittaisilla tarveselvityksillä ja ohjelmoinneilla. Verkostoa tulee kehittää yhteistyössä kaupungin muiden hallintokuntien ja palveluverkostojen kanssa. Tässä työssä verkostoa on lähestytty karttatarkastelun avulla. Todellisen käyttäjätiedon kerääminen kertoisi muun muassa mitkä leikkipaikat ovat muita vetovoimaisempia ja auttaisi tulevaisuudessa leikkipalvelujen järjestelmällisessä kehittämisessä.

Työssä laadittu leikkipaikkojen luokittelu lähileikkipaikkoihin ja alueleikkipaikkoihin pohjautuu paikkatietoanalyysiin sekä aluekohtaisiin keskusteluihin kaupunkiympäristön toimialan asiantuntijoiden kanssa. Luokittelussa huomioitiin leikkipaikassa olevien leikkivälineiden määrä, leikkipaikan koko, alueen väestön määrä ja kehitys sekä leikkipaikan alueellinen ja verkostollinen merkittävyys. Työn aikana tunnistettiin, että kaikki alueleikkipaikoiksi luokitellut kohteet eivät nykytilassa palvelutasoltaan täytä alueleikkipaikan määritelmää. Jatkotyönä on tarpeen tehdä kattava inventointi erityisesti alueleikkipaikkojen nykytilasta, jonka tuloksena saadaan selville nykyisen leikkipaikkaverkoston kehittämistarpeet ja tunnistetaan kohteet, jotka tarvitsevat suunnitelman ja investointimäärärahaa leikkipaikan kehittämiseksi alueleikkipaikaksi.

Esteettömien leikkipalvelujen verkoston riittävydestä ja toteutumisesta tarvitaan erillinen tarkastelu. Verkostonäkökulmasta esteettömien leikkipalvelujen nykytila tai jopa tavoitetila ei ole täysin tiedossa. Samoin jatkossa teemaleikkipuistojen suunnitteluperiaatteita ja verkostoa tulee tarkastella suhteessa muun muassa VISTRA:n kaupunginosapuistojen verkostoon.

Verkoston kehittämisen lisäksi linjauksen laadinnan aikana on havaittu tarve kehittää ohjeistusta koskien kahluaaltaita sekä tutkia mahdollisuutta leikkipuistojen wc-tilojen aukioloon viikonloppuisin.

Tiedonhallintaa koko kaupungin sisällä tulisi kehittää niin, että tiedot leikkivälineistä sisältävistä kohteista olisivat kaikkien saatavilla paikkatietomuodossa toimialarajoista riippumatta. Leikkipalveluiden korjausvelan tasaamista, kunnostusten ja uusien suunniteltujen kohteiden ohjelmointia toteutukseen ja kohteiden etenemisen seurantaa esimerkiksi hankerekisterin kautta on hyvä jatkossa kehittää.

Lähdeluettelo

Helsingin ja Helsingin seudun väestöennuste 2020–2060. https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/21_09_24_Tilastoja_11_Sinkko_Vuori.pdf

Helsingin kaupunki. Ohjeistus vetovoimaisten leikkipuistojen suunnitteluun. <https://www.hel.fi/static/liitteet/kaupunkiymparisto/julkaisut/ohjeet/Ohjeistus-vetovoimaisten-leikkipuistojen-suunnitteluun.pdf>

Helsingin kaupunkitilaohje. Leikkipuistot ja leikkipaikat. <https://kaupunkitilaohje.hel.fi/kortti/leikkipuistot-ja-leikkipaikat/>

Helsingin lähiliikuntapaikkaohjelma (luonnos).

Helsingin skeittiohjelma 2015–2019. https://hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/21_06_16_Kuusikko_varhaiskasvatus_2020.pdf

Karlsson, Liisa, Lastikka, Anna-Leena & Vartiainen, Janina (toim.) 2018. KOTO - Kohtaamisia taidolla ja taiteella: Kielten ja kulttuurien yhteisöllistä oppimista ja kotoutumista.

Kriteerit erikois- ja perustason leikkipaikoille, Helsinki kaikille -projekti 8/2009. Katso: <https://kaupunkitilaohje.hel.fi/kortti/leikkipuistot-ja-leikkipaikat/>

Kuuden suurimman kaupungin varhaiskasvatuksen palvelut ja kustannukset vuonna 2020. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 2/2021. https://hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/21_06_16_Kuusikko_varhaiskasvatus_2020.pdf

LUMO-ohjelma. Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelma 2021–2028. <https://www.hel.fi/static/liitteet/kaupunkiymparisto/asuminen-ja-ymparisto/luonto/lumo/LUMO-ohjelma.pdf>

Päiväkodin käsikirja 2018. Päiväkotien tilasuunnittelun kehittäminen Helsingissä. Toimintavälineiden puitesopimukset. <http://www.hel.fi/kaupunkiymparisto/fi/julkaisut-ja-aineistot/ohjeita-suunnittelijoille/kaupunkikalusteohje-toimintavälineet-puitesopimukset>

Vertainen, Virpi 2013. Guidelines for the Playground Services of The Public Works Department in Helsinki City. International Master of Landscape Architecture Master Thesis. Hochschule für Wirtschaft und Umwelt Nürtingen-Geislingen. Fachhochschule Weihenstephan.

Kuvailulehti

Tekijä Helsingin kaupunki / Kaupunkiympäristön toimiala

Nimike Leikkipalvelulinjaus - Taustaraportti

Sarjan nimike Kaupunkiympäristön aineistoja

Sarjanumero 2022:1

Julkaisuaika 02:2022

Sivuja 20

Liitteitä 2

ISBN 978-952-386-073-5

ISSN 2489-4257 (verkkojulkaisu)

Kieli, koko teos Suomi

Kieli, yhteenveto Suomi

Tiivistelmä:

Leikkipalvelulinjaus on valmisteltu Helsingin kaupunkiympäristön toimialan koolle kutsumassa työryhmässä. Leikkipalvelulinjaus perustuu taustaraporttiin ja on voimassa toistaiseksi.

Leikkipalvelulinjauksen tarkoituksena on määrittää Helsingin kaupunkiympäristön toimialan tarjoamat ulkotilojen leikkipalvelut ja turvata leikkipalveluiden palveluverkoston riittävyys, tarjonnan tasapuolisuus sekä avoimuus. Tavoitteena ovat turvalliset, esteettömät ja hyvin saavutettavat leikkipalvelut kaikkialla Helsingissä.

Helsingin kaupunkiympäristön ylläpitämät leikkipuistot ja leikkipaikat muodostavat leikkipalvelut. Leikkipuistot ja -paikat luokitellaan koon, toimintojen ja saavutettavuuden perusteella kolmeen luokkaan. Leikkipuistot ovat suurikokoisia ja tarjoavat järjestettyä toimintaa. Alueleikkipaikat ovat laajoja ja tarkoitettuja itsenäiseen leikkiin. Lähieleikkipaikat sijaitsevat lyhyen kävelymatkan päässä ja ovat tarkoitettu erityisesti pienimpien lasten leikkeihin. Linjauksessa asetetaan tavoitteita teemaleikkipuistoille ja -paikoille sekä erityistason esteettömille leikkipuistoille.

Leikkipalvelulinjauksen verkostotarkastelun perusteella vuonna 2022 hoidettavia leikkipuistoja on 61 kpl ja leikkipaikkoja 234 kpl. Linjaustyön aikana nykyisistä leikkipaikoista 51 leikkipaikkaa luokiteltiin varustetasonsa ja/tai alueellisen merkityksensä perusteella alueleikkipaikoiksi ja 183 lähieleikkipaikoiksi. Leikkipalveluverkostoa tukevat koulupihojen ja päiväkotipihojen leikkipaikat. Lisäksi leikkipalveluverkostoa tukevat lähiliikuntapaikat, joilla on paikoin lapsille ja nuorille kohdistettuja palveluja, sekä talonyhtiöiden pihat.

Leikkipalveluiden laatua ohjaavat periaatteet ja arvot ovat avoimuus kaikille ja maksuttomuus, sopivuus kaupunkikuvaan ja maisemaan, turvallisuus, käyttäjien monimuotoisuuden huomioon ottaminen, lasten kehityksen tukeminen, vastuullisuus ilmaston ja ympäristön suhteen ja luonnon yhdistäminen leikkipalveluihin kestäväällä tavalla.

Leikkipalveluiden tavoiteverkossa kaikilla kaupunkilaisilla on käytettävissä leikkipalveluita. Lähin leikkipalvelu löytyy pääsääntöisesti seuraavilla tavoitesäteillä: lähileikkipaikka 300 metrin tai vaihtoehtoisesti alueleikkipaikka tai leikkipuisto 600 metrin päästä.

Leikkipalveluiden tarjonta on nykyisellään tiheintä erityisesti keskisessä ja läntisessä kantakaupungissa, Kalliossa sekä Munkkiniemessä ja Munkkivuoressa. Tiheälle verkolle on tarvetta leikkipalvelujen korkean käyttöpaineen takia ja siksi, että palveluja käyttää myös runsas joukko päiväkotia käyttäoikeussopimuksilla. Myöhemmin rakennetulla esikaupunkivyöhykkeellä on maankäytön suunnittelussa pyritty suurempiin yksittäisiin puistoihin, joissa myös leikkipalvelukohteet ovat harvemmassa, mutta niille on enemmän tilaa. Verkostossa tunnistettiin katvealueita Konalessa, Arabianrannassa, Myllypurossa, Kontulassa, Vartioharjussa, Meri-Rastilassa sekä Laajasalossa.

Verkostoa kehitetään erityisesti yleiskaavan painopistealueilla ja kaupunkiuudistusalueilla. Alueleikkipaikkaverkoston toteutuminen vaatii useiden nykyisten leikkipaikkojen laatutason parantamista ja mahdollisuuksien mukaan pinta-alan kasvattamista. Erikoistason esteettömien leikkipuistojen tavoitteellinen verkosto koostuu 18 leikkipuistosta, jotka on pyritty sijoittamaan saavutettavasti ja mahdollisimman tasaisesti eri puolelle kaupunkia. Tavoitteellisten alueleikkipaikkojen ja esteettömien leikkipaikkojen toteuttaminen vaatii suurempia investointeja jo olemassa olevien kohteiden kunnostamiseen ja kehittämiseen.

Leikkipuistot ja leikkipaikat ovat yksi taloudellisesti kalleimmista viherpalveluista, mutta samalla ne tuottavat asukkaille suurta arvoa. Leikkivälineiden keskimääräinen tavoitteellinen elinkaari on n. 15–20 vuotta, mutta riippuen käyttäjämääristä sykli voi myös olla lyhyempi. Tästä seuraa, että laskennallisesti leikkipuistoja tulisi kunnostaa vuosittain noin 4 kappaletta ja leikkipaikkoja noin 10–15 kappaletta vuosittain. Helsingissä on runsaasti korjausvelkaa riittämättömien taloudellisten resurssien takia, mikä tarkoittaa, että leikkipalveluja tulisi kunnostaa laskennallista määrää suurempi määrä vuosittain.

Kunnostuksessa painotetaan leikkipuistoja, koska niissä on lapsille ohjattua toimintaa. Peruskunnostuksen piiriin valitaan ensisijaisesti verkoston toiminnan kannalta keskeisimmät leikkipuistot ja -paikat, joissa käyttöpaine on kasvava ja jotka sijaitsevat kaupunginosapuistojen yhteydessä. Kunnossapidossa priorisoidaan aina kaikkien leikkialueiden turvallisuutta.

Jatkotyötarpeina on tunnistettu tarve täydentää verkostoa koskevaa tietoa alueittaisilla tarveselvityksillä, inventoinneilla ja ohjelmoinneilla. Esteettömien leikkipalvelujen verkoston riittävydestä ja toteutumisesta tarvitaan erillinen tarkastelu. Samoin jatkossa teemaleikkipuistojen suunnitteluperiaatteita ja verkostoa tulee tarkastella. Verkoston kehittämisen lisäksi linjauksen laadinnan aikana on havaittu tarve kehittää ohjeistusta koskien kahluualtaita sekä tutkia mahdollisuutta leikkipuistojen wc-tilojen aukioloon viikonloppuisin. Tiedonhallintaa koko kaupungin sisällä tulisi kehittää niin, että tiedot leikkivälineistä sisältävistä kohteista olisivat kaikkien saatavilla paikkatietomuodossa toimialarajoista riippumatta.

Avainsanat: leikkipuisto, leikkipaikka, palvelulinjaus, leikkipalvelu

Vastuunjako kaupungin sisällä

Leikkipalvelulinjaus koskee välillisesti myös toimialoja, joiden kanssa *kaupunkiympäristön toimiala* tekee yhteistyötä leikkipalvelujen järjestämisessä.

KAUPUNKIYMPÄRISTÖN TOIMIALA	
<i>Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelu</i>	Leikkipaikkojen palveluverkon suunnittelu ja ulkotilojen laatutason määrittely, leikkialueiden toteutussuunnittelu, leikkipuistojen ulkoalueiden toteutussuunnittelu sekä ulkovalaistuksen suunnittelu.
<i>Asemakaavoitus</i>	Riittävien leikkipalveluiden tilavarausten varmistaminen koulujen ja päiväkotien tonteilla ja yleisillä alueilla. Varmistetaan, että puistoaluetta on riittävästi.
<i>Rakennukset ja yleiset alueet - tilat</i>	Leikkipuistorakennuksen rakennuttaminen ja isännöinti.
<i>Rakennukset ja yleiset alueet - yleiset alueet</i>	Ulkoalueiden rakennuttaminen ja kunnossapito, sisältää ulkovalaistuksen.
<i>Palvelut ja luvat</i>	Rakennuslupien myöntäminen. Ympäristöterveyden ja turvallisuuden valvonta ja ohjeistaminen. Puistossa olevien leikkipaikkojen käyttöön oikeuttavien sopimusten laatiminen yksityisille päiväkodeille.
KASVATUKSEN JA KOULUTUKSEN TOIMIALA	
	Leikkipuistotoiminnan järjestäminen, päiväkotien ja koulujen pihojen suunnittelu, leikkipuistorakennusten vuokraaminen asukkaille. Leikkipuistojen palveluverkon suunnittelu yhteistyössä Kaupunkiympäristön kanssa. Vastaa tiedosta puistoja käyttävistä päiväkodeista. Yksityisten päiväkotien toiminnan valvonta.
KULTTUURIN JA VAPAA-AJAN TOIMIALA	
<i>Liikuntapalvelut</i>	Lähiliikuntapaikkojen verkoston suunnittelu. Lähiliikuntapaikat rakentaa ja kunnossapitää se hallintokunta, jonka alueella paikka sijaitsee.

Kaupunkiympäristön toimiala kunnossapitää ja rakennuttaa puistoalueilla leikkipaikkoja sekä leikkipuistoja. Rakennuttamisesta ja kunnossapidosta vastaa *rakennukset ja yleiset alueet - yleiset alueet* -palvelu. Leikkipuistotoiminnasta sekä leikkipuistorakennusten vuokraamisesta asukaskäyttöön vastaa kaupungin *kasvatuksen ja koulutuksen* toimiala.

Kunnossapito kuuluu *rakennukset ja yleiset alueet* -palvelukokonaisuudelle. Kunnossapitotoiminnalla pidennetään leikkivälineiden elinkaarta, varmistetaan välineiden turvallisuus ja huolehditaan rakenteiden kunnostuksesta sekä huonokuntoisten leikkivälineiden oikea-aikaisesta poistamisesta ja korvaamisesta uusilla.

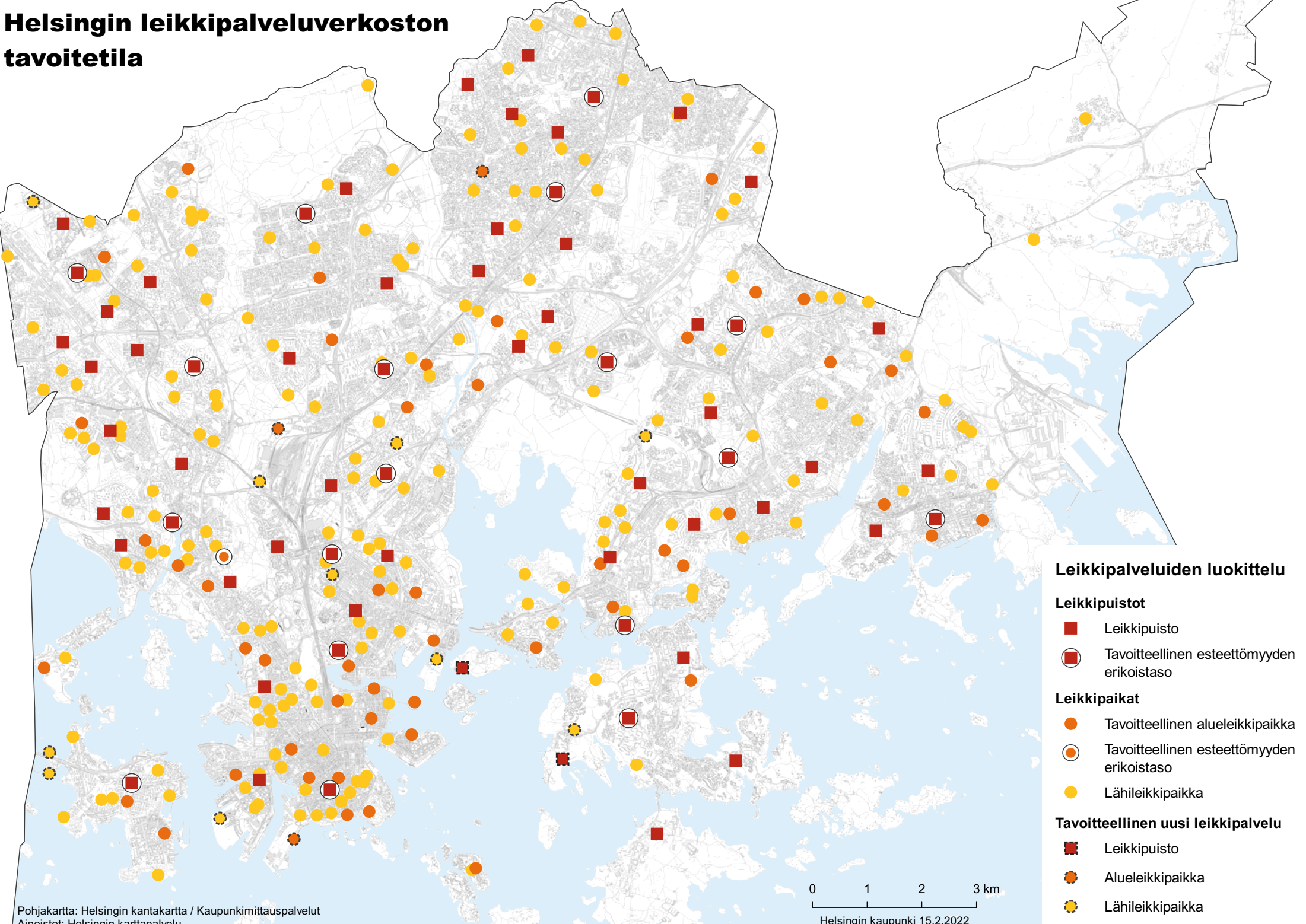
Palvelut ja luvat -palvelu voi tehdä käyttöoikeussopimuksen yksityisen päiväkodin kanssa. Sopimukset on aina neuvoteltava *kaupunkitila ja maisemasuunnittelu* -palvelun sekä *rakennukset ja yleiset alueet* -palvelun kanssa.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala vastaa leikkipuiston toiminnasta ja päiväkotien ja koulujen leikkialueiden toiminnasta. *Kaupunkiympäristön rakennukset ja yleiset alueet - yleiset alueet* -palvelun vastuulla on leikkipuiston puistoalue varusteineen. Rakennuksen isännöintiin liittyvä kunnossapito kuuluu *kaupunkiympäristön rakennukset ja yleiset alueet - tilat* -palvelulle.

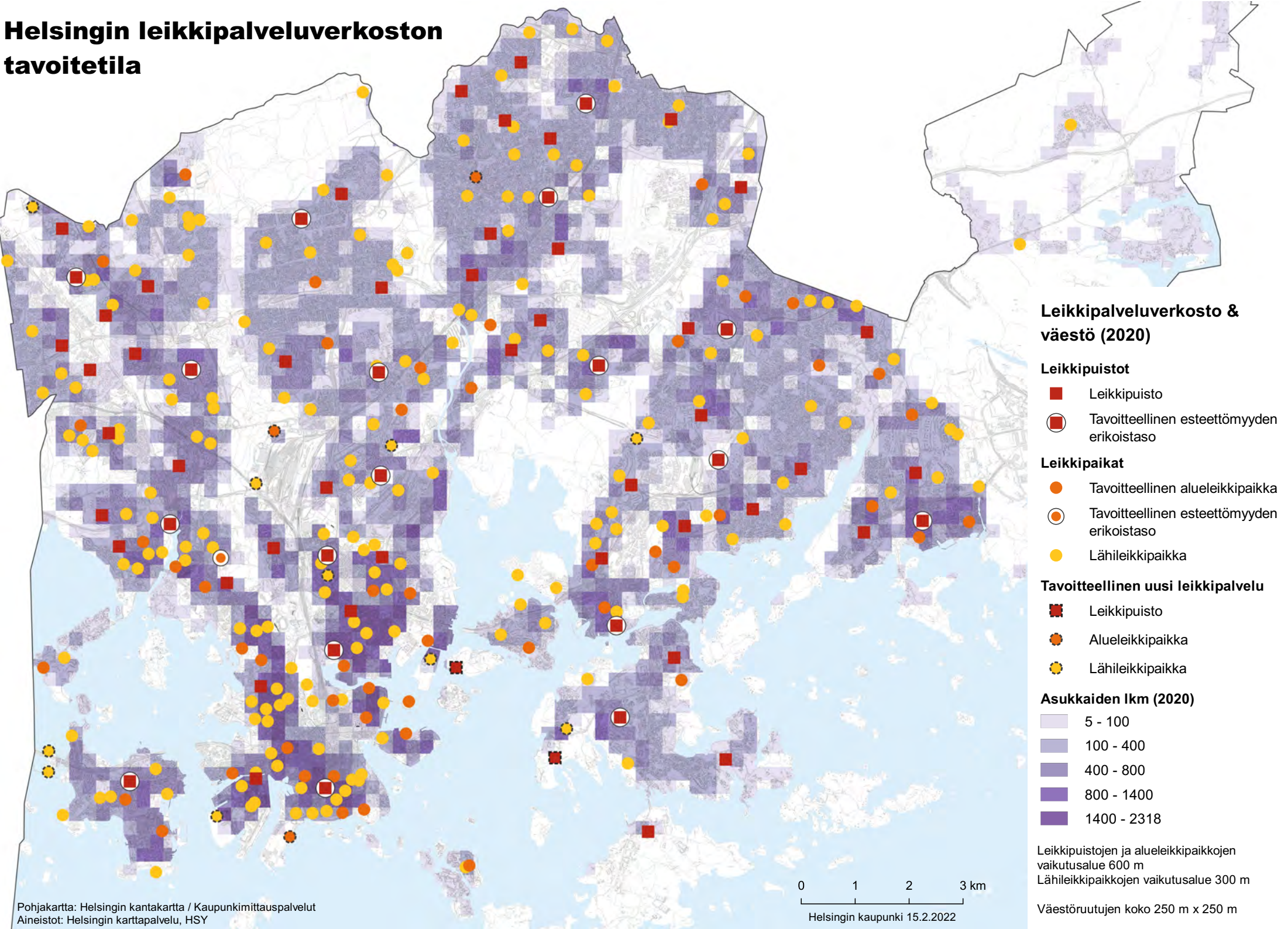
Alue- ja lähileikkipaikkojen sijainnin suunnittelusta ja verkoston tiheyden määrittelystä vastaa *kaupunkitila ja maisemasuunnittelu* -palvelu. Sijoittamisen suunnittelun taustalla on verkostotarkastelu, jonka pohjalta leikkialueille varataan tilaa asemakaavoihin sitä mukaa kun alueita asemakaavoitetaan. Leikkipaikka voidaan toki rakentaa myös asemakaavoittamattomalle alueelle. Leikkipaikkojen sijoittamista suunniteltaessa on huomioitava ympäristön soveltuvuus leikkialueeksi. Asemakaavoituksessa tulee ottaa huomioon, että taloyhtiöille kuuluu perusleikkipaikan tarjoaminen tontilla. Päiväkotien ja koulujen käyttöön varattavista tonteista tehdään riittävän suuria, jotta ulkoleikkialue tarvittavine toimintoineen mahtuu tontille.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla on lapsille ja nuorille kohdistettuja palveluja joidenkin lähiliikuntapaikkojen yhteydessä sekä uimarannoilla ja *kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla* koulujen ja päiväkotien pihoilla. Leikkipalveluverkoston suunnittelijan täytyy näiden lisäksi huomioida myös alueen yhteispihojen leikkipaikkojen tarjonta, jotta vältetään päällekkäisyyksiltä.

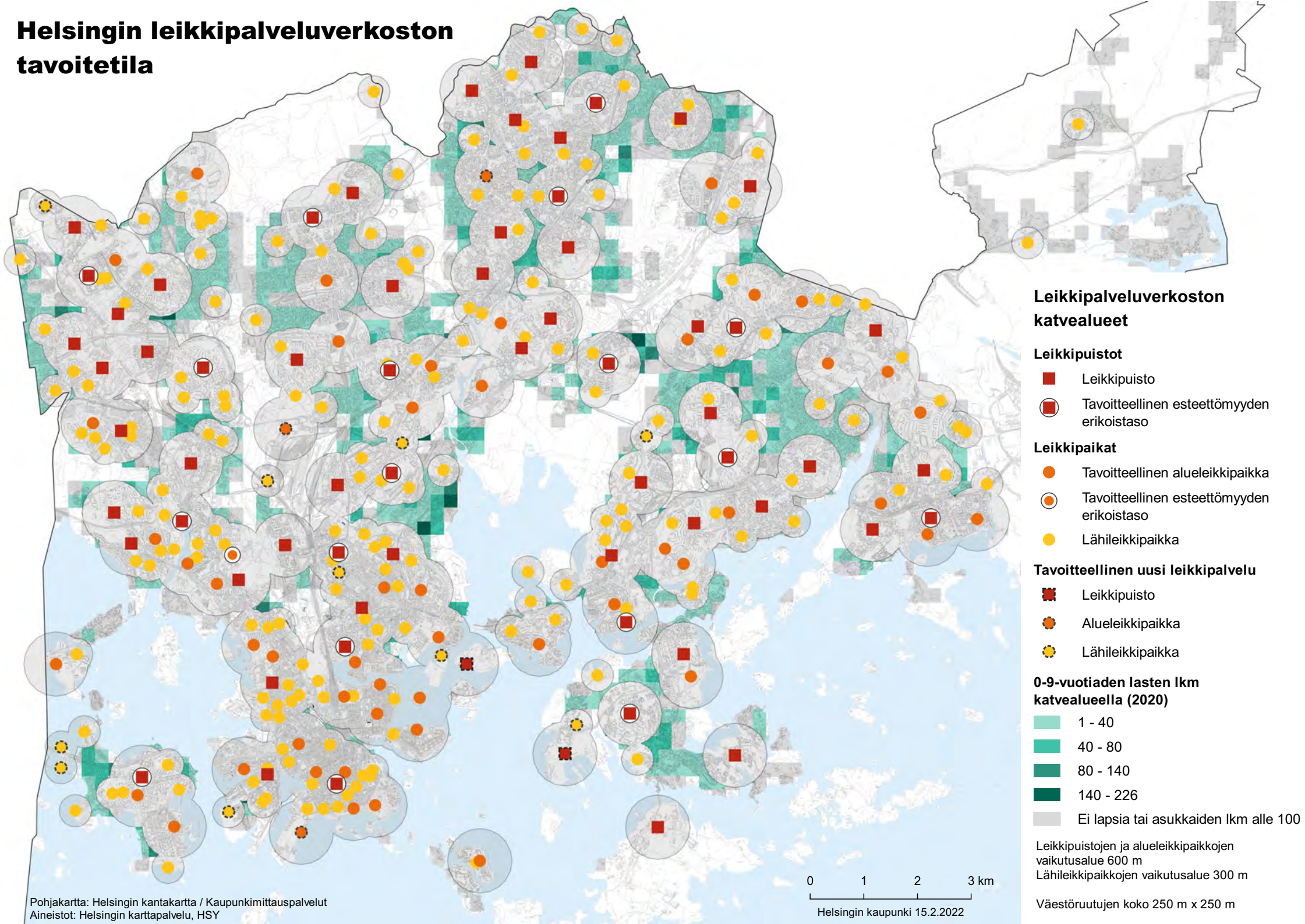
Helsingin leikkipalveluverkoston tavoitetilä

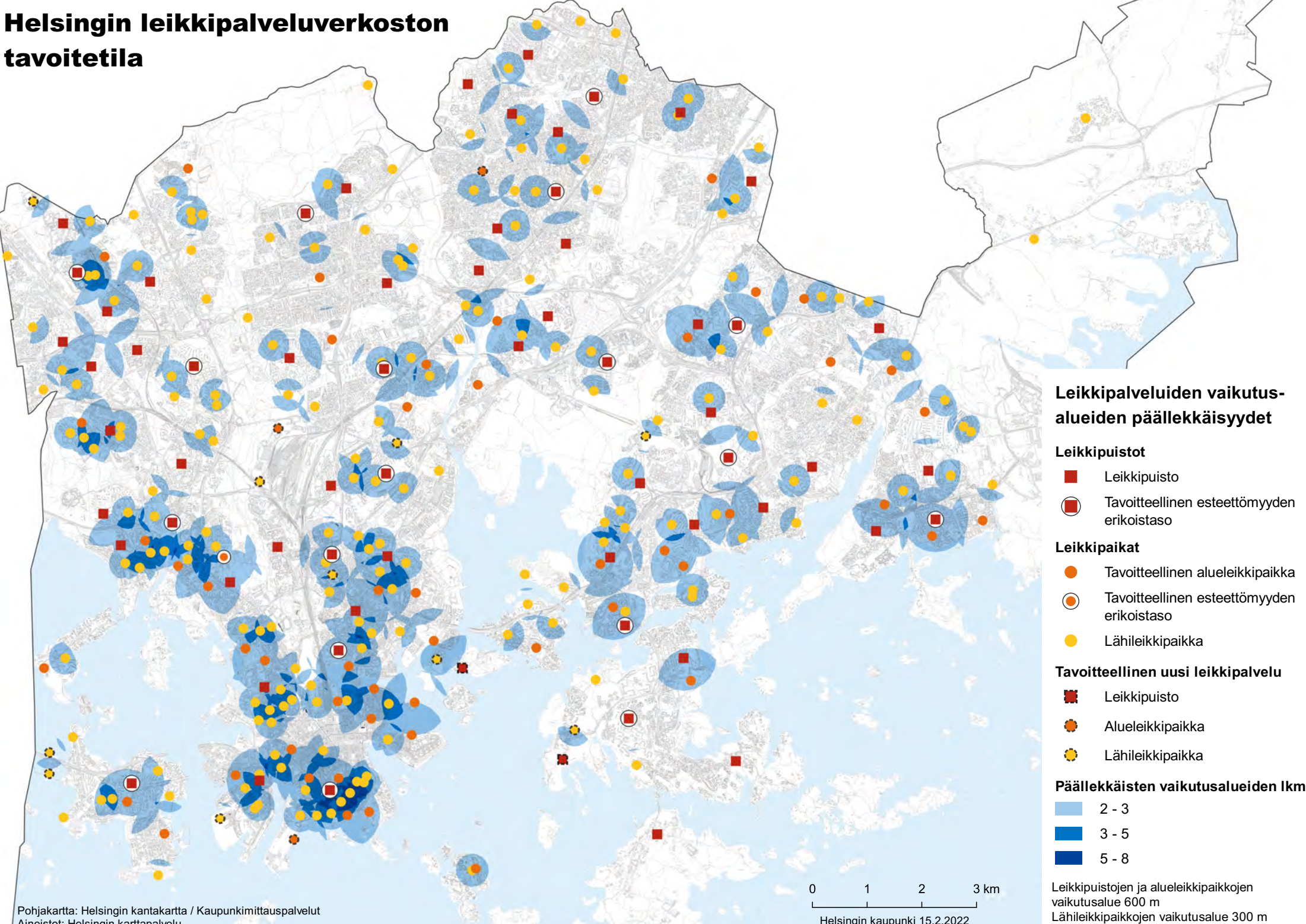
Helsingin leikkipalveluverkoston tavoitetilä

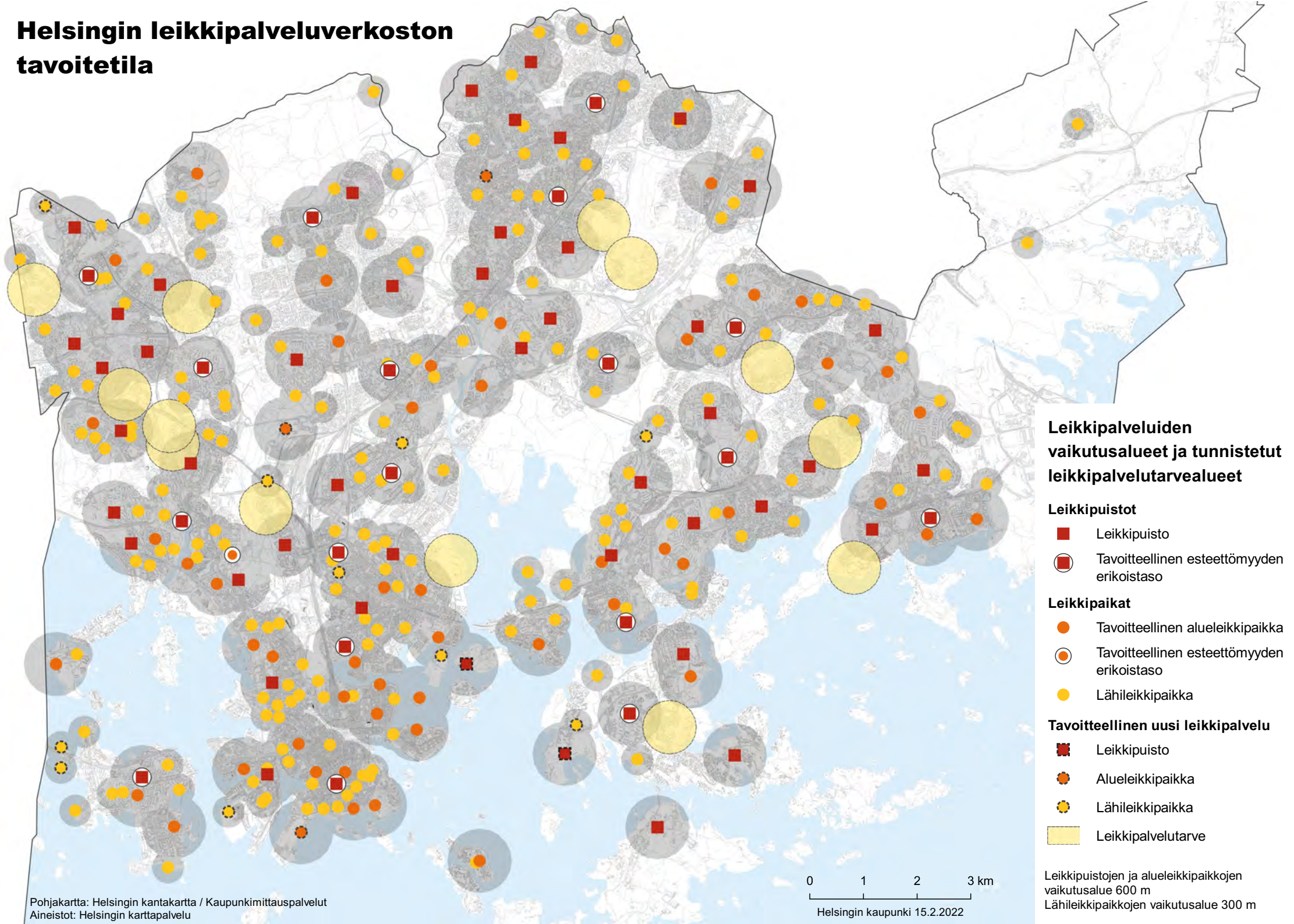
Helsingin leikkipalveluverkoston tavoitetilä

Helsingin leikkipalveluverkoston tavoitetila

Helsingin leikkipalveluverkoston tavoitetilä

Leikkipalveluiden järjestämisen periaatteet

Helsinki

Leikkipalveluiden järjestämisen periaatteet Helsingissä

1. Valmisteleva taho

Kaupunkiympäristön toimiala, Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelu

2. Hyväksyjätaho, päivämäärä ja lautakunnan päätös

Kaupunkiympäristölautakunta päätti 24.1.2023 kokouksessaan leikkipalveluiden järjestämisestä seuraavien periaatteiden mukaisesti:

- Leikkipalveluiden periaatteita toteutetaan lähileikkipaikoilla, alueleikkipaikoilla ja leikkipuistoissa.
- Verkosto suunnitellaan siten, että palvelu on hyvin saavutettavissa koko kaupungissa. Lähileikkipaikkojen minimipinta-ala on 500–600 m², alueleikkipaikkojen 3 000 m² ja leikkipuistojen 5 000–10 000 m².
- Nykyinen palvelutaso turvataan suhteessa väestön sijoittumiseen kaupunkirakenteessa varmistaen alueellinen tasapuolisuus. Tavoitteena on lähileikkipaikka 300 metrin tai vaihtoehtoisesti alueleikkipaikka tai leikkipuisto 600 metrin päässä kodista. Resursseja kohdistetaan katvealueiden poistamiseen sekä leikkipuistojen ja alueleikkipaikkojen kunnostukseen.
- Suunnitteluperiaatteet ovat sopivuus kaupunkikuvaan ja maisemaan, turvallisuus ja terveellisyys, käyttäjien monimuotoisuuden huomioon ottaminen, lasten kehityksen tukeminen sekä arjen hauskuus, vastuullisuus ilmaston ja ympäristön suhteen sekä luonnon yhdistäminen leikkipalveluihin kestäväällä tavalla.
- Vastuullisuutta ilmaston ja ympäristön suhteen sekä luonnon yhdistämistä leikkipalveluihin toteutetaan suosimalla muovittomia pintamateriaaleja, luontoelementtien tuomista leikkipaikoille (esim. puunrungot) ja luonnon korkeuserojen ja elementtien säilyttämistä aina silloin kun se on mahdollista.
- Opastusta sekä leikkialueille että niiden sisällä parannetaan.

- Kesien lämpenemiseen varaudutaan vesivirkistysmahdollisuuksilla ja kahluualtailla, silloin kun ei olla meren lähellä ja varjosta sekä käyttäjien UV-suojauksesta huolehditaan joko puiden istutuksilla tai kankailla ja katoksilla.
- Parannetaan erikoistason esteettömien leikkipaikkojen verkostoa ja sen kattavuutta.
- Suunnitellaan teemaleikkipuistoja vetovoimaisiksi kohteiksi soveltuviin sijainteihin kolmea kaupunkiuudistusalueella priorisoiden.
- Turvataan alueleikkipaikkojen julkinen käyttö rajoittamalla yksityistä tai muuta käyttöä.
- Alueiden elävöittämiseksi tai viihtyisän kävely-ympäristön luomiseksi yksittäisiä leikkiin innostavia välineitä voidaan sijoittaa myös katualueille ja aukioille turvallisuuden näkökohdat huomioiden.

Leikkipuistojen ja leikkipaikkojen kunnostuksien ja uusinvestointien priorisoinneissa huomioidaan alueiden segregaatiokehitys. Lautakunta painotti, että priorisointia tehdään alueille, joilla segregaatiota on paljon.

3. Johdanto

Palveluiden järjestämisen periaatteet ovat kaupunkiympäristön toimialalla yhteisesti sovittuja yleisten alueiden palvelujen järjestämisen ja laatutason määrittelyä. Tavoitteena on selkeä ja yksinkertainen leikkipalvelujen järjestämisen määrittely ja yhteisesti sovittu toimintatapa. Leikkipalveluiden järjestämisen periaatteet on suunnattu kaupungin viranomaisille, päättäjille ja leikkipalveluja tarjoaville tahoille sekä palveluja käyttäville kaupunkilaisille.

Leikkipalveluiden järjestämisen periaatteiden tarkoituksena on määrittää Helsingin kaupunkiympäristön toimialan tarjoamat ulkotilojen leikkipalvelut (leikkipuistot ja leikkipaikat). Tavoitteena on turvata nykyinen palvelutaso, tasapuolisuus sekä avoimuus myös tulevaisuudessa, priorisoida leikkipalveluiden kehittämistä kaikkien keskeisimmillä sijainneilla sekä luoda yhteisesti sovitut periaatteet ulkotilojen leikkipalveluiden järjestämiselle ja kehittämiselle. Tavoitteena ovat turvalliset ja hyvin saavutettavat leikkipalvelut kaikkialla Helsingissä.

Leikkipalveluiden järjestämisen periaatteet on valmisteltu Helsingin kaupunkiympäristön toimialan koolle kutsumassa työryhmässä, ja ne perustuvat erilliseen taustaraporttiin ja verkostokarttaan, jota päivitetään säännöllisesti (Leikkipalvelulinjaus, Taustaraportti, Kaupunkiympäristön aineistoja 2022:1). Leikkipalveluiden järjestämisen periaatteiden jatkotyönä tullaan tarkastelemaan leikkipalveluiden kärkekohteita, teemaleikkipaikkojen ja -puistojen verkostoa sekä niihin kytkeytyviä palveluita, vetovoimatekijöinä erityisesti kaupunkiuudistusalueilla.

Helsingin nykyinen leikkipalveluverkosto kattaa palvelutarjonnallaan koko kaupungin alueen. Tässä työssä määriteltyä leikkipalveluverkostoa täydentävät koulupihojen ja päiväkotipihojen leikkipaikat sekä lähiliikuntapaikat, joilla on paikoin lapsille ja nuorille kohdistettuja palveluja. Lisäksi ta-loyhtiöille kuuluu tarjota perusleikkipaikka tontillaan.

Laadukkaiden leikkipuistojen ja leikkipaikkojen järjestäminen on tärkeää, koska ne lisäävät alueiden vetovoimaa ja luovat positiivista imagoa alueille lapsiperheiden keskuudessa. Leikkipalvelujen pääkäyttäjiä ovat päivisin lapset, jotka eivät ole päiväkodissa tai koulussa sekä heidän seurassaan olevat aikuiset. Iltapäivällä alakouluikäiset sekä yläkouluikäiset nuoret tarvitsevat leikkipalveluita ajanviettopaikoikseen. Lähiasukkaiden lisäksi käyttäjiä ovat päiväkotien, perhepäivähoitoryhmien, puistotätiä, erilaisten kerhojen, koulujen ja nuorisotalojen lapset ja nuoret sekä etenkin kaupungin keskustassa myös turistit.

Leikkipalveluilla on lisäksi merkittävä rooli alueiden viihtyisyyden ja elinvoimaisuuden sekä turvallisen kaupunkitilan kannalta. Ne tarjoavat harrastusmahdollisuuksia, luovat yhteisöllisyyttä ja tukevat

lasten kehitystä. Tämän takia on tärkeää ylläpitää koko kaupungin kattavaa, laadukasta leikkipaikkojen palveluverkostoa.

4. Järjestämisen periaatteiden perusteluja

Helsingin kaupunkiympäristön ylläpitämät leikkipuistot ja leikkipaikat luokitellaan uudessa tavoiteverkostossa koon, toimintojen ja saavutettavuuden perusteella kolmeen luokkaan: 1) Leikkipuistot ovat suurikokoisia ja tarjoavat järjestettyä toimintaa. 2) Alueleikkipaikat ovat laajoja ja tarkoitettuja itsenäiseen leikkiin. 3) Lähileikkipaikat sijaitsevat lyhyen kävelymatkan päässä ja sopivat erityisesti pienimpien lasten leikkeihin tiiviillä asuinalueilla.

Leikkipalveluiden laatua ohjaavat periaatteet ja arvot, joita ovat: avoimuus kaikille ja maksuttomuus, sopivuus kaupunkikuvaan ja maisemaan, turvallisuus ja terveellisyys, käyttäjien monimuotoisuuden huomioon ottaminen, lasten kehityksen tukeminen sekä arjen hauskuus, vastuullisuus ilmaston ja ympäristön suhteen sekä luonnon yhdistäminen leikkipalveluihin kestäväällä tavalla.

Alueiden elävöittämiseksi tai viihtyisän kävely-ympäristön luomiseksi yksittäisiä leikkiin innostavia välineitä voidaan sijoittaa myös katualueille ja aukioille turvallisuuden näkökohdat huomioiden. Leikkivälineitä sijoitetaan harkiten kaduille, aukioille tai toreille kunnossapitoon ja turvallisuuteen liittyvien haasteiden takia. Kuitenkin alueiden elävöittämiseksi tai viihtyisän kävely-ympäristön luomiseksi voidaan kokeilla leikkiin innostavia ulkokalusteita, kunhan turvallisuuskysymykset ja sopivuus ympäristöön on otettu huomioon. Liikuntaan kannustavat leikkiympäristöt ovat suositeltavia, mutta leikkivälineiden liikuntavälineisiin verrattuna merkittävästi tiukemmat turvallisuusvaatimukset tulee ottaa suunnittelussa huomioon.

Kaupungin leikkipalveluissa ei yleensä sallita tuotesijoittelua tai mainontaa, mutta alueiden sponsorointi voi olla mahdollista, jos hanke tukee kaupungin tavoitteita. Jatkossa leikkialueiden viitoitusta ja opastusta tulee parantaa, jotta niiden avoimuus on entistä selkeämpää kaikille väestöryhmille.

Leikkipuistojen ja -paikkojen ympärivuotista käyttöä tuetaan valaistuksella, huollolla, kestäville pinnoilla ja tarjoamalla toisaalta suojaa auringon paahteelta ja toisaalta luonnonvaloa leikkialueille. Lasten ja nuorten suojaamista UV-säteilyltä kaupungin vastuulla olevilla leikkialueilla lisätään. Valaistus määritellään tarkemmin Helsingin ulkovalaistuksen suunnitteluohjeessa ja käytettävät valaisinkalusteet Helsingin kaupunkitilaohjeessa, josta löytyy tietoa laajemminkin suunnittelusta. Leikkipalveluiden suunnitteluprosessiin kuuluu keskeisesti käyttäjien osallistaminen, aikuisista lapsiin.

Kaavoituksessa leikkipuistot ja leikkipaikat on mitoitettu vastaamaan julkisen käytön tarpeita. Yleisellä alueella sijaitsevat puistot eivät voi korvata päiväkotipihaa lasten pääasiallisena ulkoilupaikana. Lisäksi Helsingissä päiväkotipihojen normit ovat tiukempia kuin leikkipuistojen, alueleikkipaikkojen tai lähileikkipaikkojen, joissa noudatetaan EU-standardeja. Jos yleisten alueiden puistoja muutetaan vastaamaan päiväkotien tarpeita, tulee suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon kustannusten kohdentua käyttöä vastaavalle taholle.

A. Leikkipuistot

Leikkipuistot ovat suurikokoisia ja niissä on kasvatuksen ja koulutuksen toimialan järjestämää toimintaa. Leikkipuistojen välineistössä otetaan huomioon pienille lapsille sopiva leikkiympäristö ja varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutuminen. Isommat lapset ja varhaisnuoret otetaan huomioon esimerkiksi tarpeeksi haastavilla toiminnallisilla leikkivälineillä, kiipeilytelineillä tai kiipeilyseinillä, ja pelimahdollisuuksilla.

Leikkipuistoissa suositellaan järjestämään mahdollisuus vesileikkeihin, jos lähimmälle uimarannalle tai uimahalliin on yli kaksi kilometriä. Osassa leikkipuistoista on tällä hetkellä kahluualtaita. Ne ovat pidettyjä, mutta kunnossapitokustannustensa johdosta ongelmallisia. Niiden säilyttämistä tai mahdollista poistamista harkitaan tapauskohtaisesti korjausten tai muutosten yhteydessä.

Hyvät yhteydet leikkipuistoihin ovat tärkeitä; leikkipuistot voivat sijaita esimerkiksi kaupunginosa-puistoissa. Palvelutaso on monipuolinen ja niiden yhteydessä on leikkipuistorakennus ja mahdollisuus wc:n käyttöön.

Maankäytön suunnittelussa suositellaan uuden leikkipuiston ulkoleikki- ja toiminta-alueelle mitoitettavan 5 000–10 000 m²:n vähimmäispinta-ala. Leikkialueiden lisäksi tulee varata tilaa viheralueille ja oleskelulle. Jos alueelle tarvitaan pelikenttiä, tilatarve kasvaa. Tiiviisti rakennetuilla kaupunkialueilla leikkipuisto voi perustelluista syistä olla hieman suositusta pienempi, mutta laatuun ja välineistön monipuolisuuteen tulee silloin erityisesti panostaa.

B. Leikkipaikat

B.1 Alueleikkipaikka

Alueleikkipaikat ovat laajoja ja tarjoavat pienten lasten leikkivälineiden lisäksi aktiivista toimintaa myös kouluikäisille ja alueen varhaisnuorille. Alueleikkipaikalla ei ole ohjattua toimintaa eikä puistorakennuksia. Alueleikkipaikka on päiväkodeille sopiva retkikohde, mutta alueleikkipaikat eivät voi korvata päiväkotipihaa, eikä niille osoiteta jatkossa yksityisten päiväkotien käyttöoikeussopimuksia.

Tavoitteena on, että noin 600 metrin säteellä kotoa löytyy alueleikkipaikka tai leikkipuisto tai vaihtoehtoisesti tätä lähempänä sijaitsee lähileikkipaikka, jolloin matka voi olla suositusta pidempi. Alueleikkipaikkojen sijainti tulee olla keskeinen ja niitä sijoitetaan erityisesti kaupunginosapuistojen yhteyteen.

Maankäytön suunnittelussa suositellaan mitoitettavaksi uudelle ulkoleikki- ja toiminta-alueelle 3 000 m²:n vähimmäispinta-ala. Varsinaisten leikkiin tarkoitettujen alueiden lisäksi tulee varata tilaa istutuksille ja oleskelulle. Jos leikkipaikka-alue on suositusta pienempi, voivat esimerkiksi VU-alueilla sijaitsevat pelikentät täydentää alueleikkipaikkaa tai suunnittelussa voidaan suosia vähemmän tilaa vieviä monitoimileikkivälineitä.

B.2 Lähileikkipaikka

Lähileikkipaikka tarjoaa leikkimiseen tarkoitettujen tavallisimpien leikkivälineiden muodostaman kokonaisuuden. Alle kouluikäisille kohdistetussa lähileikkipaikassa on usein hiekkalaatikko, keinut ja pieni liukumäki tai jousikeinuja. Lähileikkipaikka on suunnattu pääasiassa pienille lapsille.

Myös päiväkodit saattavat käyttää lähileikkipaikkoja. Yksityisten päiväkotien kanssa leikkipaikoille tehdään käyttöoikeussopimuksia lähtökohtaisesti vain tilanteissa, joissa voidaan varmistaa leikkitalan riittävyys samanaikaisesti yleiselle käytölle.

Lähileikkipaikkojen suositusetaisyys kodeista on 300 metrin säde ja ne täydentävät leikkipalvelujen tarjontaa tiiviillä alueilla, joilla pihat ovat pieniä ja käyttöpaine suurta. Maankäytön suunnittelussa suositellaan uudelle lähileikkipaikalle 500–600 m²:n vähimmäispinta-alaa. Mitoituksessa tulee ottaa huomioon, että tilaa tulee varata aikaisempaa enemmän leikkivälineiden kasvaneiden turvaetäisyyksien takia. Varsinaisten leikkiin tarkoitettujen alueiden lisäksi tarvitaan tilaa istutuksille ja oleskelulle. Nykyisistä lähileikkipaikoista osa on suositusta pienempiä.

Leikkipuistojen ja leikkipaikkojen erikoistuminen

Teemaleikkipuistot ja -paikat

Teemaleikkipuistoissa ja -paikoissa käytetään erityistä leikkiin innostavaa teemaa leikkivälineiden valinnassa ja alueen suunnittelussa. Osa niistä suunnitellaan karkikohteiksi, jotka voivat toimia alueiden vetovoimatekijöinä, identiteetin muodostajina ja ylpeyden aiheena. Teemaleikkikohteita voidaan rakentaa uusille asuinalueille, tai peruskorjausten yhteydessä puistoon voidaan tuoda alueelle sopiva leikkiteema. Uusien kohteiden sijoittamisessa painotetaan VISTRA:n kaupunginosa-puistojen verkostoa. Teemaleikkialueet toimivat kaupunkiuudistusalueilla lähiympäristönsä profiilin kohottajina ja tavoitteeksi asetetaan, että niitä osoitetaan vähintään yksi jokaiselle kaupunkiuudistusalueelle. Teemalliselle leikkipuistolle tai -paikalle tulee varata tavallista suurempi tila ja toteutusbudjetti.

Erikoistason esteettömät leikkipuistot ja -paikat

Esteettömien leikkipuistojen ja -paikkojen suunnittelussa ja rakentamisessa tavoitellaan puiston kehittämistä kaikille käyttäjäryhmille saavutettavaksi. Leikkipuistojen peruskorjauksen yhteydessä tarkistetaan esteettömyyden taso ja kehitysmahdollisuudet. Uusia asuinalueita rakennettaessa tarkistetaan esteettömien leikkipalveluiden verkoston riittävyys. Erikoistason esteettömyyden leikkipaikkoja tarjotaan vähintään yksi jokaisessa kaupungin suurpiirissä. Tavoitteena on, että joitain esteettömiä leikkivälineitä tarjotaan myös niissä puistoissa, joita ei ole määritelty esteettömiksi. Esteettömyyden erikoistason ja perustason suunnitteluperusteet on määritelty erillisessä kriteeristössä, jota esitellään Helsingin kaupunkitilaohjeessa.

Tavoiteverkosto

Leikkipalveluiden nykyverkoston tarkastelun ja tavoiteverkoston suunnittelun taustalla on säännöllisesti päivittyvä paikkatietoaineisto. Leikkipalveluiden tavoiteverkossa kaikilla kaupunkilaisilla on käytettävissä leikkipalveluita ja nykyinen palvelutaso pyritään turvaamaan. Lähin leikkipalvelu löytyy pääsääntöisesti seuraavilla tavoitesäteillä: lähileikkipaikka 300 metrin tai vaihtoehtoisesti alueleikkipaikka tai leikkipuisto 600 metrin päästä. Näitä tavoite-etäisyyksiä tarkastellaan ja sovelletaan alueellisesti ottaen huomioon eri alueiden väliset olosuhde-erot. Kaupunkirakenteellisten erojen takia on perusteltua, että tiiveimmillä kantakaupunkimaisilla alueilla on ohjeellisen etäisyyden tuottama tiheämpi leikkipalveluverkosto ja pientalovaltaisilla alueilla taas leikkipalveluita voi tavoitteellisesti verkostossa olla ohjeellista harvemmassa. Lisäksi otetaan alueellisesti huomioon väestötiheys ja lasten lukumäärä. Etäisyystavoite on suunnittelua ohjaava, mutta se ei suoraan aiheuta toimenpiteitä, mikäli se jossain jää täyttymättä.

Verkostotarkastelun perusteella vuonna 2022 kunnossapidettäviä leikkipuistoja on 61 kpl ja leikkipaikkoja 234 kpl. Työn aikana nykyisistä leikkipaikoista 51 leikkipaikkaa luokiteltiin varustetasonsa ja/tai alueellisen merkityksensä perusteella alueleikkipaikoiksi ja 183 lähileikkipaikoiksi.

Verkostoa kehitetään erityisesti yleiskaavan painopistealueilla ja kaupunkiuudistusalueilla sekä alueilla, joilla on havaittu verkostotarkastelussa katveita leikkipalveluiden tarjonnassa. Alueleikkipaikkaverkoston toteutuminen vaatii useiden nykyisten leikkipaikkojen laatutason parantamista ja mahdollisuuksien mukaan pinta-alan kasvattamista. Erikoistason esteettömien leikkipuistojen tavoiteverkosto koostuu 18 leikkipuistosta. Esteettömien leikkipalvelujen toteutumista tulee seurata ja turvata niiden toteutuminen tasapuolisesti ympäri kaupunkia.

Kunnossapito

Leikkipuistot ja leikkipaikat ovat yksi taloudellisesti kalleimmista viherpalveluista, mutta samalla ne tuottavat asukkaille suurta arvoa. Leikkivälineiden keskimääräinen tavoitteellinen elinkaari on n. 15–20 vuotta, mutta riippuen käyttäjämäärästä sykli voi myös olla lyhyempi. Tästä seuraa, että lastenkennallisesti leikkipuistoja tulisi kunnostaa vuosittain noin 4 kappaletta ja leikkipaikkoja noin 10–15 kappaletta. Kertyneen runsaan korjausvelan vuoksi leikkipalveluja tulisi kuitenkin kunnostaa lastenkennallista määrää suurempi määrä vuosittain. Tämän lisäksi on tarvetta myös rakentaa uusia leikkipalveluita kaupungin kasvaessa.

Leikkipuistojen ja -paikkojen elinkaarta pyritään kasvattamaan uusimalla elinkaarensa päähän tulevat leikkivälineet, mutta säilyttämällä puiston muut osat kuten kulkureitit ja kasvillisuusalueet. Välineiden kuntoa seurataan säännöllisillä tarkastuksilla. Koko puiston osalta peruskorjaustarve tulee ajankohtaiseksi esimerkiksi silloin kun pintarakenteet menevät rikki tai hulevesien ohjausta tai valaistusta tulee parantaa. Puita ja pensaita tulisi korjauksen yhteydessä säilyttää mahdollisimman paljon. Lisäksi puiston rakenteita ja hyväkuntoisia suuria leikkivälineitä säilytetään kunnostusten yhteydessä.

Kunnostuksessa painotetaan leikkipuistoja, koska niissä on lapsille ohjattua toimintaa. Peruskunnostuksen piiriin valitaan ensisijaisesti verkoston toiminnan kannalta keskeisimmät leikkipuistot ja -

paikat, joissa käyttöpaine on kasvava ja jotka sijaitsevat kaupunginosapuistojen yhteydessä. Kunnossapidossa priorisoidaan aina turvallisuutta.

Verkoston muutokset

Leikkipalveluverkosto ja sen painopisteet muuttuvat ajan kuluessa, ja leikkipuiston tai leikkipaikan poistaminen tai siirtäminen voi olla perusteltua. Tulevaisuudessa verkostoa kehitettäessä arvioidaan pienimpien lähileikkipaikkojen merkitystä ja kehitysmahdollisuuksia verkoston osana. Leikkivälinestandardin asettamat vaatimukset välineiden turvaetäisyyksille ovat kasvaneet. Tästä syystä välineiden määrää ja leikkipaikan tarkoituksenmukaisuutta tarkastellaan leikkipaikan kunnostuksen yhteydessä.

Leikkipaikan poistamisen yhteydessä tarkastetaan aina alueen leikkipalveluiden verkoston riittävyys sekä korvaavat palvelut. Jos poistuvalla leikkipaikalla on esimerkiksi pelikäytössä oleva hiekkakenttä, se tullaan mahdollisuuksien mukaan säilyttämään. Poistuva leikkipaikka tulee aina muuttaa asemakaavan edellyttämään käyttöön, ja purettavan leikkipaikan tilalle tulee laatia puistosuunnitelma istutettavasta kasvillisuudesta. Verkostoa kehitettäessä kiinnitetään huomiota alueella olevien palvelujen laatuun, käyttöasteeseen, esteettömyyteen ja ikäryhmiin, joille palvelut ovat suunnattu.

5. Eri toimijoiden tehtävät leikkipalveluiden tarjoamisessa

Leikkipuistot ovat sekä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan että kaupunkiympäristön toimialan tuottama palvelu. Leikkipuistojen ulkoalueen suunnitteluvastuu on kaupunkiympäristön toimialan kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelulla, ja rakennuttamisesta sekä kunnossapidosta vastaa rakennukset ja yleiset alueet -palvelukokonaisuus, jonka tilat-palvelu vastaa rakennuksen isännöinnistä ja yleiset alueet -palvelu leikkiin varatuista alueista. Leikkipuistotoiminnasta rakennuksineen taas vastaa kasvatuksen ja koulutuksen toimiala. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala tekee myös päätökset leikkipuistoverkostosta ja leikkipuistorakennusten perustamisesta tai poistamisesta. Jatkossa yhä enemmän tulee aikatauluttaa ja suunnitella yhteistyössä.

Alueleikkipaikoista ja lähileikkipaikoista, joissa ei ole ohjattua toimintaa tai rakennuksia, vastaa kaupunkiympäristön toimiala aina verkoston suunnittelusta itse puiston suunnitteluun ja kunnossapitoon. Palvelut ja luvat -palvelu tekee leikkipaikkoihin liittyvät käyttöoikeussopimukset yksityisten päiväkotien kanssa. Sopimukset on aina neuvoteltava kaupunkitila ja maisemasuunnittelu -palvelun sekä rakennukset ja yleiset alueet -palvelun kanssa.

6. Voimassaolo

Leikkipalvelun järjestämisen periaatteet ovat toistaiseksi voimassa. Verkostosuunnitelma ja periaatteet tuodaan tarvittaessa lautakunnan käsittelyyn, jos niitä muutetaan.

Helsinki

Kaupunkiympäristön toimiala huolehtii Helsingin kaupunkiympäristön suunnittelusta, rakentamisesta ja ylläpidosta, rakennusvalvonnasta sekä ympäristöön liittyvistä palveluista.